

1981/82:39

Måndagen den 30 november

Kl. 11.00

1 § Justerades protokollet för den 20 innevarande månad.

2 § Talmannen meddelade att Bernt Ekinge (fp) den 28 november återtagit sin plats i riksdagen, varigenom Susann Torgersons uppdrag som ersättare upphört.

3 § Svar på interpellation 1981/82:73 och fråga 1981/82:95 om förslaget till skattereform, m. m.

Anf. 1 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Mot bakgrund av det den 29 oktober framlagda förslaget till skattereform har Bo Lundgren i en interpellation ställt följande frågor till mig.

1. Borde man inte inför remissbehandlingen av ett så omfattande förslag ha redovisat förslagets *totala* konsekvenser på ett mera åskådligt sätt?

2. Vill statsrådet bekräfta att staten, eftersom reformen skall vara totalfinansierad, skall ta in lika mycket genom höjda arbetsgivaravgifter eller proms som man ger ut i form av skattesänkningar?

3. Kommer det att bli höjningar av det totala skattetrycket om inflationen under genomförandeperioden blir högre än 5,5 % årligen?

Vidare har förste vice talmannen Ingegerd Troedsson ställt följande frågor.

1. Anser budgetministern fortfarande att skattereformen skall totalfinansieras?

2. Vilken höjning av arbetsgivaravgiften skulle i så fall behövas?

3. Avses kommunerna få full kompensation för det minskade skatteunderlaget som skulle bli följden om arbetsgivaravgiftshöjningen/promsen avräknas från löneutrymmet?

Jag besvarar interpellationen och frågan i ett sammanhang.

I den framlagda promemorian Reformerad inkomstbeskattning konkreti-

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

seras det förslag till inkomstskattereform om vilket principöverenskommelse slöts i april mellan centerpartiet, folkpartiet och socialdemokraterna. Promemorian redovisar utförligt de marginalskattesänkningar som skall genomföras och de skattetekniska förändringar som krävs för att åstadkomma den avsedda begränsningen av underskottsavdragens skattemässiga värde. I ett antal tabeller belyses bl. a. vilken förändring av inkomstskatteuttaget som följer av förslaget vid olika kombinationer av inkomst och underskottsavdrag.

Redan i principöverenskommelsen i våras slogs fast att skattereformen i sin helhet bör finansieras genom en höjning av arbetsgivaravgiften eller genom införande av en vidare produktionsfaktorsskatt. Jag vill erinra om att samma syn på behovet av totalfinansiering förelåg i den dåvarande trepartiregeringens förslag till skattereform som överlämnades till socialdemokraterna den 26 mars. Också där kalkylerade man med att skattebortfallet genom sänkta marginalskatter fullt ut måste täckas in genom andra skattevärdar. Och även där anvisades – med möjligt undantag för första året – arbetsgivaravgift eller produktionsfaktorsskatt som de tänkbara finansieringsformerna.

Jag kan inte se att något nytt har framkommit som rubbar denna syn på finansieringsbehovet. Reformen är att betrakta som en skatteomläggning, inte som en sänkning av det samlade skattetrycket. Syftet är att öka incitamenten till arbete, sparande och produktiva investeringar, inte att kortsiktigt öka hushållens köpkraft. Jag kan därför svara ja på Inggerd Troedssons inledande fråga om totalfinansieringen och anser mig därmed också ha besvarat Bo Lundgrens andra fråga.

Som svar på Inggerd Troedssons två övriga frågor om olika aspekter på finansieringen vill jag nämna följande. Bruttoskattekommittén har haft i uppdrag att utarbeta ett konkret förslag till en allmän produktionsfaktorsskatt med beaktande av de synpunkter som framkommit på de tidigare principmodellerna. Detta förslag remissbehandlas nu parallellt med förslaget till inkomstskattereform. Ett definitivt ställningstagande bör anstå till dess remissbehandlingen här avslutats och ett mer fullständigt beslutsunderlag föreligger. Några närmare detaljer är jag f. n. inte beredd att gå in på.

Med det synsätt på reformen som jag nyss redovisat är det finansieringens uppgift att neutralisera den ökade köpkraften för hushållssektorn som skulle följa, om inkomstskattesänkningen genomfördes isolerat. Denna ökning har i den aktuella promemorian uppskattats till ca 8,9 miljarder kronor. Jag vill betona att detta är resultatet av en rent statisk beräkning, dvs. helt enkelt en jämförelse vid 1981 års förhållanden mellan den föreslagna nya skatteskalen och den numera för år 1982 fastställda.

Bruttoskattekommittén har i sitt betänkande redovisat en uppskattning av hur stort underlaget för den föreslagna produktionsfaktorsskatten kan bli. Med avseende på 1981 års förhållanden har man kommit fram till att en procentenhet skatt ger ca 4,9 miljarder kronor. Men detta är ett bruttobelopp, som måste reduceras avsevärt med hänsyn till att skatten – liksom arbetsgivaravgifter – reducerar underlaget för den statliga och den kommu-

nala inkomstskatten samt för redan befintliga arbetsgivaravgifter. Under vissa antaganden om övervältring, olika kompensationsmekanismer m. m. kommer kommittén fram till att nettoavkastningen av en procentenhet skulle vara ca 2,4 miljarder kronor år 1981. Med samma förutsättningar kan man beräkna avkastningen av en procentenhets arbetsgivaravgiftshöjning till ca 1,3 miljarder kronor.

Jag vill emellertid betona att de kalkyler som har redovisats i de aktuella betänkandena är mycket schematiska och förenklade. De går över huvud taget inte in närmare på frågan om hur man skall värdera det förhållandet att den offentliga sektorn har flera delar som påverkas på olika sätt av en växling mellan olika skatteformer. De har inte heller sökt väga in reformernas dynamiska effekter och andra faktorer som spelar in när man talar om en flerårig reformperiod. Jag är därför inte beredd att redan nu göra någon bedömning av det slag som Ingegerd Troedsson har efterlyst.

Som svar på Bo Lundgrens fråga, om det totala skattetrycket kommer att höjas om inflationen under reformens genomförandeperiod blir högre än 5,5 % årligen, vill jag erinra om att jag själv vid åtskilliga tillfällen – såväl under den tidigare trepartiregeringens tid som senare – har framhållit att det samlade skattetrycket i Sverige redan ligger mycket högt. En fortsättning på den tidigare utvecklingen med fortgående ökning av skattetrycket är därför inte rimlig. Den nu aktuella skattereformen är, som jag redan har framhållit, inte heller avsedd att som sådan leda till någon ändring i det totala skattetrycket.

Men jag tolkar frågan så, att vad Bo Lundgren avser med sin fråga egentligen inte är det totala skattetrycket och inflationens inverkan på detta. Jag uppfattar frågan så, att den gäller om inkomstskattetrycket, allt annat lika, blir högre om inflationen överstiger den takt med vilken basenheten enligt reformförslaget skall räknas upp under åren 1983–1985. På det vill jag svara nej. Det är inte prisutvecklingen som är avgörande för vilken skatteprocenten blir för olika inkomsttagare, utan inkomstutvecklingen. Och det är min bedömning att, efter hänsyn tagen till reformens finansiering, en årlig ökningstakt för kontantlönerna i genomsnitt som väsentligt överstiger 5,5 % inte kan vara samhällsekonomiskt försvarlig. Håller den ramen så stiger alltså inte inkomstskattetrycket, vare sig som procent av inkomsterna eller som procent av bruttonationalprodukten, vilket senare är det vanliga måttet vid bl. a. internationella jämförelser.

Vad slutligen gäller Bo Lundgrens synpunkt att skattereformens konsekvenser inte har redovisats på ett tillräckligt åskådligt sätt, kan jag bara konstatera att konsekvenserna uppenbarligen bedöms mycket olika. De tre partier som står bakom reformförslaget anser att det är fråga om en viktig reform med positiva konsekvenser, medan bl. a. talesmän för moderata samlingspartiet hävdar att konsekvenserna blir förödande. Det framlagda materialet har fått en mycket omfattande presentation i massmedierna, och genom olika debattörer har saken belysts ur en rad ytterligare synvinklar. Visst är åtskilligt av detta ensidigt och visst har den sakliga presentationen i en del fall varit bristfällig, men i stort vill jag ändå hävda att remissinstanser

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

och allmänhet vid det här laget har fått en ganska allsidig belysning av både det förslag som redan framlagts och de problem som återstår att ta ställning till.

Anf. 2 BO LUNDGREN (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka budgetministern för svaret på mina frågor.

Interpellationen motiverades av att redovisningen av förslaget till skatteomläggning utelämnade väsentliga delar. Det gäller framför allt de effekter för enskilda människor som finansieringsförslagen och det urholkade inflationsskyddet kan medföra. Jag konstaterar att det i det förslag som lagts fram, den departementspromemoria som har sänts ut på remiss, sägs: "De skattemässiga förutsättningarna för ekonomiska kalkyler ändras alltså i väsentlig mån såväl för de enskilda människorna som för företagen."

Med tanke på de, som man säger, väsentliga förändringar som förslaget leder till fanns det ju all anledning att göra en utförlig presentation av alla aspekter på förslaget.

Förvirringen har som jag ser det inte blivit mindre av att budgetministerns eget parti gått ut med foldrar och flygblad, där det sägs att nästan alla får sänkt skatt men där man förtiger att flertalet samtidigt får minskad köpkraft genom finansieringen. För de enskilda människorna är det naturligtvis summan av de vidtagna åtgärderna som är intressant.

Budgetministern anser tydligen också att det saknades information när förslaget presenterades i slutet av oktober. Han säger själv i slutet av sitt svar: "— — i stort vill jag ändå hävda att remissinstanser och allmänhet vid det här laget har fått en ganska allsidig belysning av både det förslag som redan framlagts och av de problem som återstår att ta ställning till." — Parentetiskt vill jag säga att det hade varit bra om man kunnat ta ställning till vissa problem redan nu, eftersom detta får en väsentlig konsekvens för många människor.

Förslaget till skatteomläggning kan i sina huvuddrag sammanfattas så här:

För det första sänks marginalskatterna, vilket naturligtvis är bra. Även om man skulle kunna ha synpunkter på enskildheter i skatteskalen, är en marginalskattesänkning någonting som verkligen behövs i Sverige.

För det andra innebär förslaget att man begränsar rätten till underskottsavdrag till ett värde för alla av 50 %, även om ens skattesats skulle ligga över 50 %. Den avdragsbegränsningen får en hel del negativa konsekvenser för åtskilliga människor — man kan diskutera hur många det rör sig om, men otvivelaktigt är det så. En sak som är intressant att notera är att man i departementspromemorian säger: "Goda skäl kan således anföras mot en avdragsbegränsning som ingriper generellt mot alla underskottsavdrag. Emellertid är det förenat med uppenbara svårigheter att finna en bättre grund för en hållbar avdragsbegränsning."

I samma kapitel fortsätter man: "De mest besvärande olägenheterna med denna" — dvs. metoden för avdragsbegränsning — "kan undvikas genom

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

särskilda undantagsregler. — — — Vidare tas i kap. 7 upp frågan om ett fortsatt utredningsarbete för att lägga grunden för en mera ändamålsenlig lösning på längre sikt.”

Med tanke på de många människor som kan beröras av avdragsbegränsningen är det naturligtvis oroande att notera att ledamöterna i den arbetsgrupp som har lagt fram förslaget själva inser att det finns många olägenheter med den föreslagna begränsningen, att de redovisar många problem som återstår att lösa. Det är alltså fråga om problem som inte blivit belysta innan man lade fram detta förslag, som såvitt jag förstår i realiteten binder riksdagsmajoriteten inför beslutet nästa vår.

För det tredje innebär förslaget till skatteomläggning att man skall totalfinansiera det hela. Man skall alltså ta in exakt lika mycket genom arbetsgivaravgifter eller produktionsfaktorsskatt som marginalskattesänkning minus avdragsbegränsning kostar statskassan. Hittills är det alltså plus minus noll för statskassan.

Till detta kommer, för det fjärde, att inflationsskyddet skall begränsas så att skydd bara ges upp till en inflation på 5,5 %.

För det femte redovisas ej — något som kanske alltför mycket har förbisetts i debatten — vad som skall hända efter det att omläggningen genomförts. Där är partierna obundna. De är t. o. m. oförhindrade att under genomförandeperioden ompröva stegen i marginalskattesänkningen, om de efter egen bedömning anser att löneutvecklingen avviker från den löst angivna inriktning som anges i promemorian. Man skall då observera att denna rätt till omprövning inte gäller avdragsbegränsningen eller finansieringen. Vilken osäkerhet är det då inte fråga om för den som drabbas av avdragsbegränsning men som inte riktigt vet om den marginalskattejustering som är föreslagen kommer att genomföras eller inte under den här perioden. När folkpartiet och centern gjorde upp med socialdemokraterna i våras var ett mycket starkt argument, som bl. a. budgetministern framförde, att man genom den här uppgörelsen band socialdemokraterna vid den skattepolitik som man då kom överens om. Men det blir alltså inte på det viset. Det finns inga bindningar för perioden efter 1985, och det blir t. o. m. möjligt, vid ett eventuellt skifte av majoritetsförhållandena i riksdagen, att man får förändringar i den marginalskattesänkning som är föreslagen. Det finns alltså ingen säkerhet i fråga om reformens genomförande.

Så till de konkreta svaren på de två sista av mina frågor.

Budgetministern slår fast att förslaget innebär att skatten läggs om, inte att det blir en total skattesänkning. Det är bra, för då kan vi avföra alla resonemang om att nästan alla vinner på denna omläggning. Det blir alltså en omläggning, ingen total skattesänkning.

Skattebortfallet genom omläggningen skall i sin helhet täckas med antingen arbetsgivaravgifter eller produktionsfaktorsskatt, proms.

Den här finansieringsfrågan har diskuterats mycket. Det är kanske intressant att notera vilket motivet för att finansiera en skattesänkning egentligen är. Det är naturligtvis i nuvarande läge för det första att undvika att statsbudgetens netto försvagas till följd av reformen och för det andra att

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

ta hänsyn till konjunkturutvecklingen och undvika alltför kraftig köpkraftspåspädning.

Hur kan en finansiering då ske? Det finns egentligen tre sätt. Man kan naturligtvis tänka sig en självfinansiering, dvs. att de positiva effekter som blir resultatet av en omläggning skulle kunna medföra ökade arbetsinsatser och därmed ökat skatteunderlag. Att använda sig av denna metod avvisades i det förslag som nu är föremål för remissbehandling. Budgetministern säger emellertid själv i svaret att reformen skall ge ökade arbetsinsatser – det är målsättningen. Då måste man rimligen också ta hänsyn till de positiva effekter för statsbudgeten som kommer att bli följden av ett ökat skatteunderlag.

Det är ganska små effekter som krävs. I våras gjorde ekonomidepartementet beräkningar som visade att den ökning av arbetsutbudet som krävdes för att finansiera reformen fullt ut genom självfinansiering skulle ligga någonstans på drygt 1 % per år – alltså 3 à 4 % under perioden.

Men självfallet kommer dessa effekter först efter en tid. På kort sikt kan det därför krävas andra åtgärder för att klara budgetsaldot och för att klara köpkraften. De två andra åtgärderna i så fall är antingen höjningen av andra skatter eller besparingar när det gäller de statliga utgifterna.

I våras pläderade moderata samlingspartiets nuvarande förste vice ordförande Lars Tobisson för att man skulle kunna använda sig av besparingar för att åstadkomma en finansiering av den då diskuterade skatteomläggningen i den borgerliga trepartiregeringen. Detta avvisades, såvitt jag kommer ihåg, av de andra partierna i den debatten. Men jag kan konstatera att sedan sommaren har metoden tydligen accepterats av mittenregeringen, eftersom man nu har accepterat den tekniken när det gällde att finansiera en mervärdeskattesänkning. Det är alltså en fullt användbar metod.

Skattehöjningar bör undvikas. Därför skall man kunna ta hänsyn till självfinansieringsaspekten på längre sikt.

Den dåvarande trepartiregeringen sade i ett förhandlingsbud till socialdemokraterna att det finansieringsbehov som fanns skulle täckas så, att det första steget i en marginalskattejustering skulle kunna ske genom en avveckling av skattereduktionen och eventuellt en höjning av oljeskatten. Man förutsatte vidare att i stegen två och tre skulle behovet täckas genom arbetsgivaravgiftshöjning. Det är fullt klart. Man avvisade inte att man skulle kunna få effekter som är positiva. Skulle man få ett ökat skatteunderlag från ett år till ett annat, skulle naturligtvis finansieringsbehovet i motsvarande grad minska.

Enligt det nu föreliggande förslaget skall den kostnad som uppstår för statskassan helt finansieras. Det blir en högre arbetsgivaravgift än vad trepartiregeringen förutsatte, om man över huvud taget behövde genomföra en full arbetsgivaravgiftsfinansiering för de andra två stegen. Man tar inga hänsyn till positiva effekter av reformen. Man förutsätter att en avräkning av höjda arbetsgivaravgifter eller införande av produktionsfaktorsskatt skall ske vid kommande löneförhandlingar. Men den stora risken är rimligen att

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

man inte får en avräkning vid finansieringen. Erfarenheterna från början av 1970-talet då man använde den här tekniken vid skatteomläggningar är att ca 70 % av de då höjda arbetsgivaravgifterna aldrig avräknades. Och då var dessutom utrymmet för en avräkning större än nu.

Redan i förutsättningarna för skatteomläggningen nämns återhållsamhet. Samhällsekonomi har nu ett annat läge än i början av 1970-talet. Hur skall då en avräkning med låt oss säga 2 % eller kanske ännu mer över huvud taget kunna ske? Sannolikheten är stor att man får prisgenomslag, vilket leder till ökad inflation och sämre konkurrenskraft.

På min fråga om en inflation över 5,5 % per år leder till höjt skattetryck svarar budgetministern nej och hänvisar till att det i stället kommer att bero på om inkomstutvecklingen överstiger 5,5 % per år.

Men man får väl ändå anta att inkomstutvecklingen under genomförandeperioden inte torde avvika alltför mycket från inflationen. Det måste ändå trepartiregeringen ha menat med den formulering man hade i budet till socialdemokraterna den 26 mars, där man säger: "Det måste finnas en garanti för att inte reformens reella innehåll urholkas genom att inflationen åter för upp allt fler löntagare i skikten över 50 % marginalskatt. Ett inflationsskydd bör därför finnas kvar i skatteskalen, men dess exakta utformning kan diskuteras."

Trepartiregeringen var alltså noga med att en reform verkligen skulle utformas så att den inte urholkades av inflation och/eller inkomstutveckling. Däremot kunde man tänka sig vissa justeringar i den exakta utformningen. En sådan justering, som kanske t. o. m. vore angelägen, var att försöka få bättre tidsanpassning i tekniken att beräkna det index som skulle användas vid inflationsskyddet avseende skatteskalen. Där har kritiken varit stor för att det finns en eftersläpning som kan leda till underkompensation i vissa fall och överkompensation i andra fall.

Under en längre period är det klart att man får en jämn utveckling. Men det går naturligtvis att rent tekniskt få en bättre tidsanpassning. Detta och andra detaljer är sådant som man skulle kunna tänka sig att se över.

Effekterna av den nu föreslagna begränsningen av inflationsskyddet framgår bl. a. av debattinlägg i Svenska Dagbladet under helgen som varit ganska intressant att läsa för mig. Erik Åsbrink, som var socialdemokratisk ledamot i den arbetsgrupp som utformade förslaget, säger:

"I stället ges en tydlig signal till alla ekonomiska beslutsfattare: Statsmakterna anpassar skattepolitiken till en inflation på 5,5 procent. Någon kompensation därutöver ges icke.

Pris- och kostnadsökningar som överstiger denna nivå kommer att straffa sig genom att de leder till skattehöjningar."

Bengt Westerberg, som också var ledamot i arbetsgruppen och är statssekreterare i budgetdepartementet, säger i en artikel från i går:

"Samtidigt vore det fel att förneka att den på förhand bestämda justeringen av skatteskalen **kan** komma att leda till en viss urholkning av reformen innan den är fullt genomförd."

Låt mig därför omformulera min fråga till budgetministern för att få ett

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

klart besked: Leder en inkomstutveckling på över 5,5 % per år till ett skärpt skattetryck?

Budgetministern gör för sin del bedömningen att inkomstutvecklingen inte blir större än så. Men flertalet bedömare delar inte den uppfattningen.

Om budgetministern nu tror att pris- och löneutvecklingen kan hållas inom dessa ramar, varför då inte ha kvar fullt inflationsskydd? Av vilken anledning vill man begränsa inflationsskyddet? Det skulle jag också faktiskt vilja ha svar på.

Effekterna för de enskilda människorna av de här begränsningarna av inflationsskyddet är naturligtvis också mycket viktiga. Inflationsskyddet är nämligen avsett att leda till att man vid lika stor realinkomst under två år skall betala lika stor andel av sin inkomst i skatt. Stiger realinkomsten däremot innebär ett inflationsskydd att den andel av inkomsten som går till skatt också stiger. Det borde då vara lika rimligt, i varje fall enligt mitt sätt att se det hela, att om realinkomsten skulle sjunka så borde den andel av inkomsten som går till skatt också sjunka. Då har man symmetri när det gäller utformningen av inflationsskyddet.

Förslaget till skatteomläggning innebär alltså att man till stor del frångår denna anknytning till realinkomstutvecklingen. Därmed kan alltså reformen, som Bengt Westerberg skrev i går, urholkas.

Detta kan leda till att exempelvis vid en inflation på 10 % brytpunkten, dvs. den högsta inkomst där 50 % marginalskatt gäller, blir lägre och kommer att ligga någonstans vid ungefär 89 000 kr. i dagens penningvärde, jämfört med vad som angivits i reformen, 102 400 kr. Vid 8 % inflation blir brytpunkten i fast penningvärde ungefär 95 000 kr.

Detta innebär också att antalet villaägare som drabbas blir större än vad som angetts i debatten, åtminstone från regeringspartiernas och socialdemokraternas sida. Ingen önskar annat än låg inflationstakt. Men – det tror jag budgetministern är överens med mig om – man måste ändå vara realist. Erik Åsbrink skriver i den artikel jag tidigare citerade även följande: "Naturligtvis skapas genom skattereformen inte någon garanti för att inflationen faktiskt kommer att pressas ned till nivån 5,5 %. Det behövs en lång rad andra åtgärder för att inflationsbekämpningen skall bli framgångsrik." Skulle inte detta lyckas kommer vi i ett läge där vi får skärpt skattetryck och där reformen som sådan urholkas. Till detta kommer naturligtvis också osäkerheten om vad som kommer att ske efter 1985, liksom osäkerheten om det verkligen blir marginalskattesänkningar enligt förslaget.

Herr talman! Jag skulle avslutningsvis vilja be budgetministern svara på de två frågor jag ställde:

Om inkomstutvecklingen under genomförandeperioden överstiger 5,5 % årligen, skulle det då bli ett skärpt skattetryck?

Om budgetministern tror att man kan hålla löneutvecklingen inom de ramar som angetts, varför inte acceptera ett fullt inflationsskydd, så att inga risker för urholkning finns?

Anf. 3 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag tackar budgetministern för svaret på den första och den andra frågan. Den tredje frågan, om kommunerna avses få full kompensation för det minskade skatteunderlag som skulle bli följden om arbetsgivaravgiftshöjningen eller promsen avräknades från löneutrymmet, har – såvitt jag kan förstå – inte besvarats.

Min första fråga gällde om budgetministern fortfarande anser att skattereformen skall totalfinansieras. Frågan föranleddes av ett uttalande från budgetdepartementets talesman vid den tekniska presskonferensen om skatteomläggningen. Vid denna hävdades det nämligen att det var fråga om en höjning av arbetsgivaravgifterna med 5 % eller en proms på 3 %. Detta skulle, såvitt jag kunde förstå – och det bekräftas nu också i svaret – bara täcka en del av de 8,9 miljarder kronor som skatteomläggningen samtidigt uppgavs kosta netto. Jag fick därför den uppfattningen att regeringspartierna numera kunde tänka sig att skatteomläggningen åtminstone delvis betalades genom besparingar, på samma sätt som i fråga om momsänkningen, eller på annat vis, t. ex. genom självfinansiering. Det skulle nämligen ha varit till en klar fördel för vårt konkurrensläge gentemot omvärlden, om man finansierade omläggningen på ett mindre farligt sätt än genom kraftigt höjda löneskatter eller proms – detta inte minst som erfarenheten visar att bara omkring 30 % av en höjning av arbetsgivaravgifterna tas ur löneutrymmet och att återstoden, ungefär 70 %, övervältras framåt på kostnader och priser. I motsats till momsen avlyfts inte dessa produktionsskatter vid exporten, och de läggs inte heller på vid importen. Det innebär att de direkt försämrar vår konkurrenskraft och i stället underlättar för våra konkurrensländer, vilket naturligtvis får allvarliga konsekvenser för vår sysselsättning och tillväxt.

Budgetministerns bekräftande av att man fortfarande avser att totalfinansiera omläggningen fullt ut genom höjda arbetsgivaravgifter eller proms är därför beklagligt. Budgetministern tillägger också att finansieringens uppgift är att neutralisera den ökade köpkraft för hushållssektorn som skulle följa om inkomstskattesänkningen genomfördes isolerat.

Det hade naturligtvis varit utomordentligt värdefullt för helhetsbilden om detta hade kommit fram klart i regeringens presentation av skatteomläggningen. Avsikten är således inte på något sätt att öka köpkraften. Skatteomläggningen skall betalas krona för krona. De tabeller som här presenterats i budgetdepartementets skrifter, i synnerhet i den mer kortfattade gula populärupplagan Skattereformen, är därför djupt missvisande. Tabellerna i den gula populärupplagan ger t. o. m. intryck av att även den 5,5-procentiga inflationsuppräknningen skulle vara en ren skattesänkning.

Även den litet tjockare, orangefärgade skriften Reformrad inkomstbeskattning ger en mycket missvisande bild. Det gäller inte minst den avslutande tab. 9, som flitigt återgivits i massmedia. Av tab. 9 kan man t. ex. läsa ut att den som 1981 före underskottsavdrag har en inkomst på 100 000 kr. och underskottsavdrag på 20 000 kr. skulle få en skattelättnad på 2 528 kr. Förutsättningen för att den här tabellen skall ha relevans är uppenbarligen att

Nr 39

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

lönerna stiger med 5,5 % om året fram till 1985, att inflationen begränsas till 5,5 % och att höjningen av arbetsgivaravgifterna läggs på lönekostnaderna därutöver utan att på något vis påverka inflationen. Jag skulle vara tacksam om jag fick en bekräftelse av budgetministern, att jag har tolkat tabellen riktigt. Jag tror att det har sin betydelse för informationen om skatteomläggningen.

Min andra fråga gällde vilken höjning av arbetsgivaravgifterna som skulle behövas för en totalfinansiering. Budgetministern hänvisar till bruttoskattekommitténs beräkningar om att en procentenhets proms skulle inbringa ca 2,4 miljarder kronor i 1981 års prisläge. Det innebär att en totalfinansiering medelst proms skulle kräva ca 4 % proms. Då är att beakta att promsen utöver räntekostnader och vinst också skulle drabba lönebikostnaderna och på så sätt vara en skatt på skatten. En finansiering via proms skulle vara särskilt farlig, därför att den drabbar investeringarna och således slår direkt mot tillväxten. Inget annat land har heller vågat sig på en så farlig skatt som proms. Jag hoppas att budgetministern delar mina farhågor beträffande en finansiering medelst proms.

När det gäller arbetsgivaravgifterna säger budgetministern att man under vissa antaganden om övervältring, olika kompensationsmekanismer m. m. kan beräkna avkastningen av en procentenhets arbetsgivaravgiftshöjning till ca 1,3 miljarder kronor. Det innebär i så fall att det skulle krävas en höjning med ungefär 7 % för en s. k. totalfinansiering. Övervältras 70 % av de ökade arbetsgivaravgifterna framåt skulle enbart det leda till en höjning av kostnadsläget med ca 5 % under perioden fram till 1985.

Av budgetministerns svar får jag nu det intrycket att budgetministern inte själv räknar med att de höjda arbetsgivaravgifterna skall avräknas i sin helhet. I så fall skulle det nämligen krävas en betydligt större höjning av arbetsgivaravgifterna. Jag skall visa det på en tablå på kammarens bildskärm. Liksom budgetministern utgår jag från 1981 års pris- och inkomstläge. Den totala lönesumman i landet i år uppgår till ca 250 miljarder kronor. Den första arbetsgivaravgiftsprocenten ger därför en bruttointäkt om ca 2 500 milj. kr. Från detta måste dock räknas av det skattebortfall som stat, kommun och landsting samt socialförsäkringssektorn drabbas av. Om man antar att den genomsnittliga marginalskattesatsen är 55 %, behöver stat, kommuner och landsting 1 375 milj. kr. i kompensation för de minskade skatteintäkter som uppkommer genom att skatteunderlaget minskar med 1 %. De socialförsäkringsavgifter som drabbas av intäktsminskningar utan åtföljande utgiftsminskningar till följd av det minskade löneunderlaget uppgår uppskattningsvis till 14 procentenheter. Detta leder till ett ytterligare bortfall på ungefär 350 milj. kr. Kvar netto för att finansiera skatteomläggningen blir då ca 775 milj. kr. av den första avgiftsprocenten. Men för varje ytterligare höjning av arbetsgivaravgifterna minskar avgiftsunderlaget och bruttointäkterna något. Det leder till att nettotillskottet för varje ytterligare höjning blir något mindre än de här 775 miljoner kronorna. I 1981 års penningvärde skulle det på det viset krävas en höjning av arbetsgivaravgifterna på ungefär 12 procentenheter för att finansiera skatteomläggningen,

förutsatt således att de höjda arbetsgivaravgifterna helt räknas av från löneutrymmet.

Tab. 9 i Reformerad inkomstbeskattning, som jag talade om, skulle förutsätta – om jag har tolkat tabellen rätt – att det skulle finnas ett löneutrymme på 9,5 %, alltså dels 4 % varje år i höjda arbetsgivaravgifter, dels 5,5 % i direkta löneökningar, för att den skall stämma. Jag har väldigt svårt att tänka mig att det verkligen finns ett löneökningsutrymme på 9,5 % per år som skulle rymmas inom en inflation på 5,5 %.

Nu skall jag villigt erkänna att jag varken har sett eller hört några antaganden om att arbetsgivaravgifterna skulle räknas upp med 12 %. Antingen beror det här på att ingen tror på att avgifterna skulle avräknas fullt ut från löneutrymmet, eller också beror det på att man har tänkt sig att inte kompensera kommunerna för det minskade skatteunderlag som uppkommer om arbetsgivaravgifterna avräknas från lönekostnadsutrymmet. Här är vi inne på den tredje frågan, som – såvitt jag kan förstå – inte har blivit besvarad. *Frågan löd alltså: Avses kommunerna få full kompensation för det minskade skatteunderlag som skulle bli föjden om arbetsgivaravgiftshöjningen eller promsen avräknades från löneutrymmet?*

Låt oss anta att man höjer löneskatten med 6 % och att dessa 6 % helt avräknas från lönekostnadsutrymmet. Utgår vi från en kommunalskatt på 30 kr., skulle kommunerna behöva höja skatten med nästan 2 kr. för att få oförändrade reella inkomster. Statens inkomster av en höjning av arbetsgivaravgifterna med 6 % skulle nämligen inte räcka till för att kompensera både de 8,9 miljarderna – som skatteomläggningen skulle kosta – , sitt eget inkomstbortfall och kommunernas skattebortfall. Den kommunalskattehöjning som då erfordras måste rimligtvis beaktas vid bedömningen av skatteomläggningens totala effekt när det gäller den enskilde löntagaren liksom naturligtvis också bortfallet av bruttolön.

Jag skulle därför vara tacksam att få del av budgetministerns synpunkter på om kommunerna skall kompenseras för konsekvenserna av skatteomläggningen och hur det i så fall är tänkt att ske.

Jag vore också tacksam, som jag tidigare sade, att få veta vilken syn budgetministern har på promsen. Jag skulle även vilja få bekräftat om jag har tolkat tab. 9 i Reformerad inkomstbeskattning på ett riktigt sätt.

Anf. 4 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag först konstatera att mina meddebattörer här i dag tycker att det är bra att vi har fått en rejäl marginalsattesänkning. Det är ju det centrala i den här skattereformen och det som folkpartiet, moderata samlingspartiet och centerpartiet har varit mycket angelägna om att få till stånd.

Nu har vi alltså fått en bred parlamentarisk bas för en rejäl marginalsattesänkning, som innebär att 95 % av inkomstagarna får högst 55 % marginals katt – eller, om man så vill, 90 % av inkomstagarna får en marginals katt på högst 50 %. Det är alltså en helt dominerande andel av inkomstagarna som därmed är inne i denna reform. Om man nu är överens

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

om att göra en rejäl marginalskattesänkning, betyder det naturligtvis att man får en rad ganska stora kostnader. Man får också en rad effekter på olika marknader: villor, premieobligationer, kapitalinvesteringar över huvud taget. Den stora effekten, som ofta diskuteras av moderata samlingspartiets företrädare som en negativ del av denna reform, hänför sig alltså just till marginalskattesänkningen.

Därutöver tycker vi, i likhet med förra moderatledaren Gösta Bohman, att det var riktigt att vidta en begränsning av avdragsrätten. Gösta Bohman har vid olika tillfällen uttalat sig för att någon åtgärd av detta slag bör vidtas. Bo Lundgren säger nu – och han citerar vår arbetsgrupp – att det föreligger svårigheter när det gäller att genomföra en sådan avdragsbegränsning. Ja, visst är det så, men frågan är ju, Bo Lundgren, om man vill göra någonting åt en mycket oroande utveckling på detta område eller ej.

Får jag nu påminna om att vi i dag, 1981, räknar med att ha en avdragsvolym som är uppe i 28 miljarder kronor. Det är ett helt fantastiskt belopp som vi har nått med expressfart de senaste två till tre åren.

Det är klart att det var angeläget att vidta någon åtgärd gentemot denna utveckling, och då har vi presenterat ett förslag som nu får granskas av remissinstanserna. Sedan skall vi lägga fram en proposition. Den politiska överenskommelsen ligger fast, men det är klart att man alltid kan diskutera teknikaliteter.

Vi har också mycket ärligt redovisat att det finns några delar som skall vidarebearbetas i utredningen om underskottsavdrag. När vi genomför stora reformer är det inget ovanligt – det må vara reformer på skatteområdet eller på något annat område – att vi konstaterar att det finns någon del som behöver ytterligare belysas. Vi folkpartister, centerpartister och socialdemokrater har tyckt att det finns en del sådana inslag i denna reform. Vi sätter därför i gång att verkligen snabbt bearbeta de problemen. Vad är det för konstigt med det? Det är tvärtom den rätta vägen att arbeta. Att göra på motsatt sätt – att hålla inne viktig information och viktiga beslutsstationer i ett reformarbete därför att man inte har varje del av totaliteten klar – hade inte varit en bra modell att arbeta efter.

F. ö. vill jag påminna om att företrädare för moderata samlingspartiet minsann inte var sena att påstå att detta var långhalning, trots att detta är den kanske mest intensivt genomförda skattereform som vi har varit med om under senare tid.

När de stora bitarna ännu inte var redovisade kritiserade moderata samlingspartiets företrädare oss för det – nu kritiserar vi för att inte varje liten bit är färdigutredd. Ni får faktiskt bestämma er. Jag tror att vi har handlat riktigt i detta avseende.

Jag uppfattar mina meddebattörer så att det som ni för dagen har intresserat er mest för är finansieringen av denna reform. Jag är litet förvånad över att ni även här för fram dubbla budskap.

Ni har riktat rätt mycket kritik mot i första hand folkpartiet och centerpartiet – inte så mycket mot socialdemokraterna, de har undgått kulelden. Vi har fått kritik för att vi har sagt att det var nödvändigt att

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

finansiera skattereformen i en situation, då vi har ett budgetunderskott som är alldeles för stort. Så länge Gösta Bohman var med i regeringen rådde total enighet mellan ledningen i moderata samlingspartiet och de två andra regeringspartierna om att reformen skulle finansieras. Ingen ifrågasatte det. Gösta Bohman tog till och med debatt med den av Bo Lundgren återopade Lars Tobisson och sade att han hade farit vill när han inte krävde finansiering utan gick på en annan linje än den som de moderata statsråden företrädde. Alla kunde läsa om den debatten i den svenska pressen.

Så länge man satt i regeringsställning tog man alltså sitt ansvar och sade att skattereformen måste finansieras, därför att det inte var försvarligt att låta budgetunderskottet växa vidare. Och den ståndpunkten står vi fast vid. Vi har inte sprungit ifrån den. Men att man, som Ingegerd Troedsson sade, skulle finansiera reformen krona för krona tål att diskuteras. Vi kommer i propositionen att redovisa finansieringen på den bas som socialdemokraterna, centerpartiet och folkpartiet har kommit överens om. Jag har i mitt interpellationssvar sagt att den frågan får vi återkomma till när vi har fått remissutlåtandena på både skatteöverenskommelsen och bruttoskattekommitténs förslag, och jag finner inget skäl att för dagen fördjupa debatten ytterligare på den punkten. Vi får många tillfällen att återkomma till det spörsmålet. Men själva grundhållningen är helt klar.

Sedan vill Bo Lundgren få ytterligare belysta sina två frågor om inkomstutvecklingen och varför vi inte kunde arbeta med det nu gällande inflationsskyddet under åren 1983–1985. Jag skall svara på det.

Om inkomstutvecklingen blir betydligt över 5,5 % får man räkna med att det förslag som gäller dessa tre år blir i viss mån urholkat. Å andra sidan tror Ingegerd Troedsson inte att det skulle kunna bli en löneutveckling på 9,5 %. Utvecklingen under 1981 och 1982 med reallönesänkningar har visat att vi helt enkelt måste ha lugna lönerörelser, om vi skall ha en chans att få Sverige ur krisen och få fart på svensk ekonomi igen. Och min grundhållning är, Bo Lundgren, att vi skall försöka bekämpa inflationen, och lönerörelserna är en mycket viktig del i det arbetet. Medge att de höga bruttolönerörelserna under senare år har varit en av inflationsmotorerna! Därför är det viktigt att vi har kontroll på lönerörelserna, och det finns för övrigt inbyggt ett uttalande om det i överenskommelsen mellan socialdemokrater, folkpartister och centerpartister. Vi måste intensifiera inflationsbekämpningen på alla fronter, och då är detta en viktig del.

Vi måste klargöra för svenska folket att det är dess egen plånbok som tunnast ut om vi inte ställer upp tillsammans på att bekämpa inflationen. Vi behöver fler inbyggda spärrar för att förhindra att vi får tvåsiffriga inflationstal, vilket dessvärre har varit fallet under några år nu – det är dock inte något unikt för Sverige, utan det har vi gemensamt med hela OECD-området.

Att vi har en annan lösning av inflationsskyddet de här tre åren har sin enkla förklaring däri att vi har gjort en politisk kompromiss för att få en bred bas. De tre partierna fann att detta kunde vara en lösning för de tre åren som var fullt acceptabel och riktig. Sedan vet ju Bo Lundgren att vi har kvar lagen

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

om inflationsskydd, sådan den ser ut. Om ingenting inträffar gäller lagen alltså bortom 1985.

Till Ingegerd Troedssons följdfrågor får jag möjligen återkomma, eftersom tiden nu är slut.

Anf. 5 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Jag är helt övertygad om att Rolf Wirtén lika väl som jag är medveten om att det kan vara skillnad på marginalskattesänkning och marginalskattesänkning, beroende på vilka andra åtgärder som förutsätts vidtas i samband med att man sänker marginalskatten. Det vi har kritiserat är inte marginalskattesänkningen i sig, även om man kan diskutera enskildheter i den skala som är föreslagen. Det som vi har kritiserat är naturligtvis andra ingredienser i det totala förslag som kommer att läggas fram för riksdagen så småningom. Vi vill alltså ha en varaktig reform.

Rolf Wirtén säger att avdragen är ett problem och att man därför bör ha en avdragsbegränsning. Men det som oroar mig väldigt mycket från rent principiella utgångspunkter är det sätt på vilket Rolf Wirtén argumenterar.

Vi kan ju konstatera att ökningen av avdragssumman i stor utsträckning beror på kombinationen av penningvärd-försämringen i sig själv och de höjda räntorna. I våras band sig trepartiregeringen i ett förhandlingsbud till socialdemokraterna för att snabbutreda frågan om huruvida man skulle kunna genomföra en viss avdragsbegränsning. Någon annan bindning fanns inte. Det kan Rolf Wirtén gärna medge här i kammaren. Det fanns ingen som helst annan bindning än att man skulle göra en snabbutredning om möjligheterna att göra en viss avdragsbegränsning.

Så säger Rolf Wirtén att man får acceptera vissa problem, det är bättre att man tar ett beslut först och sedan reder ut problemen. Men det måste väl rimligen ändå ur rättssäkerhetssynpunkt vara så, Rolf Wirtén, att man först utreder ett förslags olika konsekvenser och därefter fattar beslut – speciellt som det har tillsatts minst två utredningar som sysslar med problemen, underskottsavdragskommittén och utredningen om real beskattning, som bägge syftar till att skapa lösningar på problemen med avdrag och inflationens inverkan på skattesystemet och annat.

Rolf Wirtén säger att förslaget innebär att 90 % av inkomsttagarna kommer under 50 % marginalskatt 1985. Är Rolf Wirtén beredd att garantera detta oavsett inkomstutveckling och inflationsutveckling? Detta gäller ju inte, så fort löneutvecklingen överstiger 5,5 % – det erkände Rolf Wirtén senare, i sitt andra inlägg.

Vi moderater har kritiserat den tempoförlust som kom att uppstå i och med att man bara genomför marginalskattesänkningen fr. o. m. 1983 och inte redan från 1982 med tanke på vikten för samhällsekonomin – det är alldeles riktigt. Men vi har kunnat göra det därför att vi inte bundit oss för att införa avdragsbegränsningar utan föregående utredning eller att urholka inflations-skyddet på det sätt som nu har skett.

För att klara ut ett missförstånd vill jag säga att Ingegerd Troedsson avsåg 9,5 % löneökning per år, inte under hela treårsperioden – om jag uppfattade henne rätt, och det tror jag att jag gjorde. Så det argumentet kan nog inte användas i debatten.

Det väsentliga här är ju att man kommer att få en begränsning av inflationsskyddet. Rolf Wirtén var ju ärlig som sade att det är en politisk kompromiss. Socialdemokraterna ville inte ha något inflationsskydd alls, mitten ville försöka behålla det, och så blev det så där mitt emellan. Då blir det naturligtvis också skatteskärpningar och färre människor får del av marginalskattesänkningen om man får en inkomstökning som blir större. Kan Rolf Wirtén bekräfta det?

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

Anf. 6 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Får jag bara upprepa mina tre frågor.

Den första frågan var om jag hade tolkat tab. 9 rätt, nämligen att den förutsätter att lönerna ökar med 5,5 % per år, att inflationen begränsas till 5,5 % per år och att de höjda arbetsgivaravgifterna, som alltså skulle avräknas och då blir ungefär 4 % per år, skulle läggas på därutöver, utan att det på något vis skulle påverka inflationen. Jag sade inte att jag inte trodde på en lönekostnadsutveckling på 9,5 %, utan jag sade att jag inte trodde att det var möjligt med en ökning av lönekostnaderna med 9,5 % per år fram till 1985 inom ramen för en inflation på högst 5,5 %.

Så några ord om promsen.

Min fråga var om budgetministern delade min uppfattning om att den var en farlig skatt. En av anledningarna till att den är en farlig skatt är just den att den drabbar räntekostnaderna. Den skulle alltså ytterligare öka de underskott för rörelseidkare, fastighetsägare och många andra som budgetministern med rätta är chockerad över. Promsen är farlig just därför att den drabbar lönekostnader och räntekostnader brutto, vare sig rörelsen kan bära det eller inte. Det är det som är anledningen till att andra länder som har utrett frågan bestämt har motsatt sig en proms.

Den tredje frågan var om kommunerna skulle få full kompensation, om de höjda löneskatterna avräknas från lönekostnadsutrymmet. Får de inte det, kommer det att leda till en kommunalskattehöjning på minst ett par kronor, vilket rimligtvis måste beaktas.

Sedan bara några synpunkter på avdragsbegränsningarna.

Det är alldeles riktigt att vi från vårt håll har varit beredda att utreda den s. k. Kleppemodellen. Det är alltid bra att utreda frågor ordentligt. Men i brevet till socialdemokraterna slogs fast: "Regeringen vill betona att kravet på enkelhet och anpassning så långt möjligt till nuvarande skatteadministrativa system är grundläggande, liksom givetvis de krav på rättssäkerhet som måste läggas på skattesystemet.

Det bör understrykas, att regeringen inte på förhand binder sig för att genomföra en avdragsbegränsning av antytt slag." Vidare sägs det: "Ingen är betjänt av att nya regler om avdragsbegränsningar införs som skapar fler nya problem än de löser."

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

Från vår sida har inställningen hela tiden varit, att skall man diskutera begränsningar av avdragen, måste det ske utifrån kravet på bibehållen symmetri i skattesystemet.

Anf. 7 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag till Ingegerd Troedsson säga att de här tabellerna som hon har granskat, just den omnämnda tab. 9 och f. ö. också andra tabeller, vill visa skillnaden mellan olika skatteskalar. Det är ju inte mer än så man vill göra. Det påstås inte heller något annat i det här betänkandet. Det är alltså skillnaden mellan 1985 års skala och 1982 års skala det gäller.

Ingegerd Troedsson har här på bildskärmen redovisat en kalkyl som förutsätter, såvitt jag nu hastigt kan se, en för hög marginals katt. Med den här reformen blir genomsnittet snarare under 50 % än de 55 % som hon har antagit i sin beräkning. Vidare glömmet Ingegerd Troedsson att inte hela minskningen av socialförsäkringsavgiften behöver kompenseras, eftersom motsvarande kostnader minskar. Jag tror också att Ingegerd Troedsson har antagit något för lågt skatteunderlag, troligen därför att hon har glömt egenavgiften. Men de här kalkylerna skall vi väl gå igenom noggrannare. Det väsentliga här är ju att vi har enats om att man skall finansiera reformen, och detaljerna kommer jag tillbaka till. Detta gäller också som svar på Ingegerd Troedssons fråga om hur man skall bedöma promsen. Den frågan har vi, som jag sade redan i min föregående replik, ute på remiss. När den omgången är avslutad, skall regeringen redovisa hur man ser på promsen och hur den kan värderas i jämförelse med finansiering av arbetsgivaravgiften.

Ingegerd Troedssons tredje fråga, som jag också gärna tar upp, gällde kommunerna. Där är det naturligtvis på samma sätt som hittills under de år vi har haft regeringsansvaret, att vi ser på hur det kommunala finansiella sparandet tar sig ut under de olika kalenderåren. Ingegerd Troedsson är ju väl medveten om att vi för 1982 gjorde en dränering av de kommunala finanserna, därför att det var en större likviditet och större ekonomisk styrka i den kommunala sektorn än i andra delar av samhällsekonomin. Vi har ju – som även har kungjorts de allra senaste dagarna – samma uppfattning om 1983. Därför gör vi återigen en dränering av den kommunala ekonomin för det året också. Hur man kommer att se på de två åren bortom 1983, alltså 1984 och 1985, får vi återkomma till – om den här skattereformen på något sätt motiverar en förstärkning av den kommunala sektorn eller ej. För 1983 gör den det uppenbarligen inte. Det är ett år som vi nu har så pass hyggligt belyst att man kan ge ett besked på den punkten.

Bo Lundgren tar upp ett annat spörsmål som jag också gärna vill kommentera hastigt. Det skulle vara en tempoförlust 1982 med regeringens av socialdemokraterna stödda förslag. Det är ju riktigt, att om man ser enbart på marginals kattereformen, kan man konstatera att den träder i kraft 1983 och genomförs de följande två åren. Här gäller frågan återigen om man vill nå en bred parlamentarisk bas för en mycket viktig skattereform eller ej. Vi visste – och det visste f. ö. också moderata samlingspartiet – att det inte gick att få någon uppgörelse till stånd om man startade 1982. Då vägrade vi detta

mot att få den breda uppgörelsen. Jag har många gånger sagt att vi från centerpartiet och folkpartiet tyckte att det var så viktigt att säkra denna reform för 1980-talet att vi fortsatte förhandlingarna. Moderata samlingspartiet gjorde som bekant den andra bedömningen och steg av. Men det var ju inte så att de tre partierna var ovetande om att detta var en förutsättning för ett fortsatt arbete på att nå en överenskommelse.

Den tempoförlust som vi har gjort har f. ö. överdimensionerats oerhört från moderat sida – det vill jag gärna tillägga. När de tre partierna diskuterade frågan om att lämna ett förhandlingsbud till socialdemokraterna och när diskussionerna resulterade i 26 mars-promemorian, var man helt klar över att 1982 var ett svårt år därför att man hade ett löpande avtal. Det pågick också en avtalsrörelse – till dels, skall jag kanske tillägga. Alla avtal var inte slutna, men man var i alla fall i dessa tre partier i stort sett medveten om att det skulle bli två-årsavtal. Att då störa med en marginalsattesänkning hade onekligen sina problem. Därför beslutade man sig också för att lägga en mycket liten marginalsattesänkning på det första året – en femtedel. Det visar att man också från moderata samlingspartiet var klar över att vi inte kunde ta för stora tag i början. Det viktiga var ju slutmålet.

Jag tror därför att den vinst vi här har gjort är större än den förlust som det kan innebära att vi har förlorat ett år när det gäller starttiden.

Bo Lundgren fortsätter att vara oroad över inflationsskyddet. Jag har redovisat hur jag ser på den frågan, och jag menar att vi också på den punkten i den tidigare trepartiregeringen var med om att göra en viss urholkning av inflationsskyddet på det sätt som nu sker för de här tre åren. Får jag påminna Bo Lundgren om att vi för 1981, alltså det innevarande inkomståret, gjorde en nedräkning av basenheten med 100 kr. Den gången var huvudmotivet att vi hade en så kraftig uppgång i oljepriserna att man behövde göra en justering. Men det var precis samma nedräkning av basenheten som skedde för detta inkomstår som vi nu har kommit överens med socialdemokraterna om att göra för 1983, 1984 och 1985. År 1982 får vi däremot full uppräknings av basenheten i enlighet med lagstiftningen.

Detta tyder, tycker jag, på att man på moderat håll bör tassa fram litet försiktigare. Om man är med på att göra en sådan justering 1981, borde det inte vara så förskräckligt mycket farligare att göra den för 1983, 1984 och 1985. Men när den politiska viljan finns att måla upp det till någonting förskräckligt, blir kanske resultatet det som vi nu har fått uppleva i den politiska debatten.

Herr talman! När det gäller utredningen om avdragsreformen vidhåller jag att det framför allt var viktigt att snabbt gå ut och tala om hur själva marginalsattereformen skulle se ut och hur avdragsreformen i sina grunder skulle vara samt att man i de delar som sedan återstår får fortsätta att under den ganska långa övergångstid som vi har bestämt fullfölja det arbetet.

Får jag emellertid till Ingegerd Troedsson – som särskilt betonade att man på moderat sida hade varit väldigt försiktig på det här området – säga att jag kanske delvis kan hålla med henne om det. Men jag tycker ändå att det är märkligt. Jag tog del av ett brev från Gösta Bohman den 17 november 1980,

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

vari han sade: "Fördelningspolitiken måste ägnas skärpt uppmärksamhet i ett ekonomiskt läge, där det blir svårt att undvika successiva reallönesänkningar för de yrkesverksamma under en följd av år. Den skattepolitiska gruppen måste därför samtidigt kunna lägga fram förslag till olika åtgärder för att balansera vissa av de sneda fördelningspolitiska effekter som en betydande och omedelbar marginalsattesänkning kan få. Till de åtgärder som i detta sammanhang bör studeras hör utväxling av marginalsattesänkningar mot bruttolönesänkningar och de olika Wohllinska modellerna när det gäller ränteavdragen."

Detta tyder helt klart på att i varje fall Gösta Bohman vid det tillfället – på hösten 1980 – var inne på tanken om en samtidighet av en marginalsattesänkning och en avdragsbegränsning. Han resonerade i brevet inte så mycket om den modell vi nu har kommit överens om som de han kallade "De Wohllinska modellerna". Men även de har ju sina svagheter, erkänn det, Bo Lundgren! Det finns många problem som följer även med dem. Kritiken mot centerpartiet och folkpartiet för att vi har gått med på den här samtidigheten har i politiska syften överdrivits av moderata samlingspartiet, där man – i varje fall dess dåvarande ledning – uppenbarligen hade klart för sig att det av, som det hette, fördelningspolitiska effekter kunde ställas sådana krav. Det fanns alltså en sådan förståelse då.

Får jag också erinra om att det i budpromemorian, som Bo Lundgren citerade ur – och det kan väl också få läsas in till kammarens protokoll – sägs: "Regeringen är beredd att som ett led i en uppgörelse om en marginalskatteform satsa nödvändiga utredningsresurser på att snabbt belysa möjligheterna att genomföra en förturslösning med den inriktning som här angivits." – dvs. i bil. 3, skisserad som tänkbar modell för en sådan avdragsbegränsning. Man var alltså när man godkände den här promemorian beredd att sätta sig ned med socialdemokraterna och diskutera en sådan avdragsbegränsning som den vi nu har kommit överens om. Jag antar att moderata samlingspartiet menade allvar med att man ville nå en överenskommelse och att det inte bara var ett skenfäktteri.

Anf. 8 BO LUNDGREN (m) replik:

Herr talman! Det som Rolf Wirtén nu läst in i protokollet är bara en bekräftelse på vad jag sade, dvs. att vad det var fråga om från trepartiregeringens sida var att man snabbt skulle belysa avdragsbegränsningen. Man betonade också, som tidigare sagts i debatten, att man inte band sig för någon lösning av det slaget. Det är också fullkomligt klart i den här promemorian, och det tror jag vi är helt överens om.

Men en snabbutredning innebär inte att man binder sig för någonting, speciellt inte som det i det förslag som nu har presenterats återstår en hel del problem att lösa – detta säger Rolf Wirtén själv. Man har alltså inte belyst den här modellen än, trots att man har jobbat under sommaren. Man har inte lyckats göra det.

Låt mig sedan säga att det är vissa skillnader när det gäller den Wohllinska modellen för att begränsa ränteavdrag. Vad Wohlin menar är att man skall

göra avdrag för 90 % av en ränteutgift. Å andra sidan kräver symmetrin att man bara tar upp 90 % av en ränteinkomst till beskattning. Det finns många synpunkter på detta förslag. Det är inte minst problem för näringsverksamheten och mycket annat som gör att det är besvärligt, men det belyses såvitt jag förstår av realbeskattningsutredningen. Den utredningens resultat borde man kanske i så fall ha avvaktat innan man börjat diskutera avdragsbegränsningar av olika slag.

Rolf Wirtén säger att man har fått en bred parlamentarisk bas genom den här uppgörelsen – man har säkrat reformen för 1980-talet – samtidigt som man medger att vid pris- och löneutveckling över 5,5 % årligen under genomförandeperioden blir det en urholkning av reformen. Då säkras man den alltså – samtidigt som man har en osäkerhet när det gäller perioden efter 1985. Och jag skulle faktiskt vilja ställa frågan: Kan Rolf Wirtén, oavsett vilken regering som sitter vid makten under resten av 1980-talet – efter 1982 års val, 1985 års val, 1988 års val – nu till kammaren säga att han garanterar att det förslag till marginalskattesänkningar som föreligger kommer att genomföras under perioden fram till 1985? Det är det första, alltså att man verkligen genomför det under den här perioden. Kommer Rolf Wirtén också att kunna garantera att detta kommer att gälla under resten av 1980-talet och att det inte genomförs någon förändring, åtminstone inte till det sämre?

Den garantin skulle vara intressant att ha.

Sammanfattningsvis, herr talman: Vi har fått klart för oss att det här är en skatteomläggning som, om de inflations- och löneantaganden som görs av flertalet bedömare håller, under perioden kommer att leda till ett skärpt skattetryck, något som Rolf Wirtén själv inte anser rimligt i sitt interpellationssvar till mig. Det kommer att leda till att det kvarstår problem. Människor drabbas av avdragsbegränsningar – man har inte löst alla problem där. Och som sagt: Det skapar en väldig osäkerhet för perioden efter 1985 och även under genomförandeperioden.

Anf. 9 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m) replik:

Herr talman! Budgetministern bagatelliserar nu tab. 9, som ändå har återgivits i praktiskt taget hela pressen, och säger att mer än så och så är det inte fråga om. Men ändå har man i den gula populärupplagan med utgångspunkt från den här tabellen t. o. m. talat om exakt på kronan vid vilka underskottsavdrag skattereformen går jämnt ut. Har man 160 000 kr. får man ha 56 064 kr. i underskottsavdrag. Och det måste förutsätta, som jag sade, att det ryms lönekostnadsökningar på ungefär 9 %, trots att inflationen ändå skulle begränsas till 5,5 %. Det förutsätter också att lönerna höjs med 5,5 %. I annat fall är tabellerna direkt missvisande.

När det gäller frågan om vilka höjda arbetsgivaravgifter som skulle krävas om avgifterna avräknades, så är det väl uppenbart att än så länge är det inte högst 50 % i genomsnittlig marginalskattesats, utan man måste räkna med de marginalskatter som gäller fram till 1985. Jag räknade också bara med att det var 14 % av nuvarande arbetsgivaravgifter på ungefär 33 % som direkt berördes av det minskade underlaget. Så tyvärr är det nog ganska riktigt som

jag sade, att det behövs löneskatteökningar med ungefär 12 % för totalfinansiering om de i sin helhet skall avräknas från lönekostnadsutrymmet.

När det gäller promsen fick jag inget svar alls.

Jag skall ta upp det här med fördelningspolitiken, som Gösta Bohman skulle ha nämnt i ett brev. Budgetministern vet mycket väl att under de överläggningar som ägde rum med arbetsmarknadens parter var man från PTK:s sida utomordentligt positiv till den marginalskattereform som trepartiregeringen skisserade i början av februari. Man var beredd att visa en mycket stor återhållsamhet i fråga om löneutvecklingen, vilket naturligtvis skulle ha varit av stort värde just för fördelningspolitiken. När det däremot gäller arbetsgivaravgifter eller proms som skall avräknas från löneutrymmet, så är det ju tyvärr så att detta slår proportionellt betydligt hårdare för låginkomsttagarna än för de högre inkomsttagarna. Det verkar alltså i direkt motsatt riktning.

Beträffande fördelningspolitiken är det väl också viktigt att man inte genomför en reform som slår hårdast på dem som har minst möjligheter att betala. Det gäller alltså i högsta grad unga barnfamiljer, hårt skuldsatta, som har skaffat sig egna hem, i förvissning om att inte minst mittenpartiernas fribreve inför 1979 års val skulle fortsätta att gälla.

Anf. 10 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Bo Lundgren frågar om det verkligen går att garantera denna marginalskattereform för 1980-talet. Jag tror inte att vare sig Bo Lundgren, jag eller någon annan ledamot av denna kammare kan garantera vilka beslut som kommer att fattas i Sveriges riksdag under hela 1980-talet. Det är något förmätet att tro att någon kan göra det. Men jämför, Bo Lundgren, trovärdigheten i en skattereform som beslutas av tre fjärdedelar av riksdagens ledamöter med trovärdigheten i en reform som – kanske – skulle antas med en rösts övervikt. Jag tror att det är solklart för varje svensk att en marginalsattesänkning av det slag som vi nu har en överenskommelse om har större trovärdighet och innebär en större trygghet när det gäller beslutsfattandet under 1980-talet än reformen i det andra fallet som jag nämnde. Det är här som det väsentliga i att vi har kunnat få en bred parlamentarisk lösning ligger.

Till detta kommer att vi när det gäller denna reform i stort sett har de stora, tunga löntagarorganisationerna bakom oss. Omvänt hade vi säkert fått vänta oss mycket hård kritik, om vi inte hade lyssnat till denna önskan om samtidighet i avdragsbegränsningen.

Det finns alltså mycket som säger att detta är en skattereform som är byggd på fast grund. Det Bo Lundgren har försökt plädera för hade varit en bräcklig grund.

I samband med att jag nämner arbetsmarknadens parter vill jag till Ingegerd Troedsson säga följande: Visst fanns det olika körer bland dem som vi resonerade med inför skatteöverläggningarna i våras. Det fanns synpunkter från både arbetsgiversidan och de olika löntagarorganisationerna. Det är

riktigt att PTK gav uttryck för en förhandlingsvilja i den riktning som Ingegerd Troedsson här beskrev, men PTK är inte suverän på hela arbetsmarknaden. Det finns också andra organisationer som har rätt att säga sitt ord i sammanhanget. Och Ingegerd Troedsson vet lika bra som jag att arbetsmarknadens parter inte bildade någon gemensam kör. Men det fanns inslag åt det håll som Ingegerd Troedsson nämnde, och det har vi tagit fasta på när vi nu har kunnat få till stånd en skrivning i överenskommelsen om just lönerörelserna under de närmaste åren. Så denna beredskap från delar av arbetsmarknaden har vi beaktat i det fortsatta arbetet.

Får jag sedan till Ingegerd Troedsson också säga några ord beträffande lönebildningen och inflationsskyddet sådant det nu ser ut i överenskommelsen. Det finns i detta sammanhang skäl att studera Gunnar Du Rietz beräkningar. Han har faktiskt gjort en seriös genomgång, och han har då funnit att reformen vid 5,5 % inkomstökning sänker den genomsnittliga marginals-katten från 56,8 % till 48,4 %. Här är det stora språnget. Om inkomstökningen i stället blir 8 % – en del av mina meddebattörer har ju ifrågasatt om inte ökningen kommer att bli större än 5,5 % – blir den genomsnittliga marginals-katten drygt 1 % högre, dvs. 49,4 % mot i dag 56,8 %. Mot denna bakgrund är det orimligt att påstå att marginals-kattelättnaderna skulle försvinna. Marginals-kattereformen har stor bärkraft och trovärdighet, även sett från denne ekonoms beräkningar.

Anf. 11 GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Jag vill först kommentera det som Rolf Wirtén sade här alldeles på sladden. Han gjorde gällande att genom att man har träffat en uppgörelse med socialdemokraterna har vi fått en skattepolitik som ligger fast. Men det viktigaste är väl att vi får en bra skatteuppgörelse, en bra skattepolitik i Sverige. Jag är dessutom ingalunda övertygad om, att om trepartiregeringen hade fullföljt sina intentioner från i våras och drivit igenom sitt eget förslag i riksdagen, skulle socialdemokraterna ha gått ut i en valrörelse för att riva upp det förslaget. Ingen skall inbilla mig att vi får en bättre skattepolitik i Sverige, därför att mittenpartierna ansluter sig till socialdemokratisk skattepolitik. På den punkten föreligger alltså en avgörande skillnad mellan mittenpartierna och oss. Vi vet vad socialdemokratisk skattepolitik har betytt i det förflutna. Och ju fortare vi gör rent hus med den, desto bättre är det för Sveriges ekonomi och för våra medborgares ekonomi.

Jag gick inte, herr talman, in i den här debatten för att diskutera de konkreta frågor som hittills har diskuterats. Men även om jag vill skjuta på debatten om sådana här problem till ett annat sammanhang tycker jag, eftersom Rolf Wirtén citerade en del uttalanden från min sida, att det finns anledning att påminna om att Rolf Wirtén själv bara några timmar före den s. k. underbara natten – som Rolf Wirtén inte gillar att man apostroferar honom om – uttryckligen deklarerade: "Inflationen får i det längre perspektivet inte tillåtas automatiskt höja skattetrycket eller progressiviteten i skatteskalen utan förändringar i skatteuttaget skall explicit beslutas av

riksdagen." Han sade vidare: "Det måste stå klart att vi inte nu kan utfästa oss att genomföra en avdragsreform och det måste också vara klart att en proposition till hösten om en skattereform" – det var det som diskuterades på sladden – "inte kan göras beroende av om enkla samt rättsligt och tekniskt acceptabla lösningar av en avdragsreform kan finnas."

Det var sådant här vi stod bakom i förhandlingarna. Det var detta som ni övergav i förhandlingarnas slutskede, och det var bl. a. därför som vi lämnade regeringen.

Vi har sedan i riksdagen vid två tillfällen lagt fram skatteförslag i full överensstämmelse med vad trepartiregeringen var överens om. De förslagen har centerpartister, folkpartister och socialdemokrater röstat emot här i riksdagen. Vem är det som under sådana förhållanden har svikit?

Jag vill också påminna om vad förste vice talmannen sade för en stund sedan, nämligen att tjänstemannaorganisationerna accepterade regeringens marginalsattesänkingsförslag och lovade att beakta detta vid de löneförhandlingar som då inte var avslutade. Genom att förhandlingarna med socialdemokraterna förhalades och dröjde så länge kunde organisationerna sedan inte längre stå fast vid detta. Det tycker jag är den mest avgörande kritiken mot det sätt på vilket överläggningarna med socialdemokraterna fördes. De försökte förhala det hela, och regeringen gick i den fällan. Mina möjligheter att påverka förloppet var då rätt begränsade.

Men, herr talman, det var alltså inte för att gå in i sådana här konkreta frågor som jag begärde ordet, utan det var för att beröra den osäkerhet och den allmänna villrådighet som hela behandlingen av skattefrågan har lett till. Jag tänker i första hand inte på de samhällsekonomiska konsekvenserna, vilka inte på något sätt har belysts, utan på de ytterst svåröverskådliga följderna för vanliga svenska hushåll. Jag syftar inte minst på de moraliska och statsrättsliga aspekterna på vad som har skett och som alljämt sker på skattefronten. Jag hoppas verkligen att Rolf Wirtén, med den bakgrund som han har, är känslig för just den sortens synpunkter.

Jag tror att vi kan vara ense om, Rolf Wirtén, att vi vill leva i ett rättssamhälle. Ett sådant samhälle förutsätter att alla medborgare skall behandlas lika, både skatterättsligt och i andra sammanhang. Enskilda människor skall kunna lita på politikernas och statsmakternas utfästelser, och de måste kunna grunda sitt eget handlande i det privata på klara, lättolkade regler och föreskrifter. Och den arbetsfördelning mellan stat och enskilda som vår marknadshushållning bygger på förutsätter detta – största möjliga frihet för ansvarstagande och handlande för vanliga enskilda människor inom de klara ramar som statsmakterna har dragit upp.

Vi vill ju alla ha ett normbundet samhälle, där utrymmet för såväl godtycke uppifrån som fiffel och manipulationer nerifrån såvitt möjligt lyser med sin frånvaro. Det bör gälla generellt, och det bör inte minst gälla på skatteområdet.

I sin tur förutsätter detta – det är alldeles självklart – att människor skall kunna veta vad som är rätt och vad som är fel, vad de har rätt att göra och vad de inte har rätt att göra, och att de skall kunna anpassa sin ekonomi och sin

planering av familjeekonomin över huvud taget efter de spelregler som vi drar upp här i riksdagen och som ni drar upp i regeringen. Den enskilde måste kunna lita på att staten tillämpar sitt regelsystem följdriktigt och konsekvent och att plötsliga förändringar och kast inte undanrycker villkoren för hans eller hennes handlande.

Jag påstår, herr talman, att det sätt på vilket skattefrågan behandlats står i strid med de allmänna principer som jag här har redovisat och som jag hoppas att Rolf Wirtén ställer sig bakom. Låt mig förtydliga vad jag menar.

I februari i år offentliggjorde trepartiregeringen sitt förslag till skatteomläggningen. Den dåvarande regeringen lovade vid upprepade tillfällen att förslaget skulle föreläggas riksdagen redan under vårens lopp och att det skulle börja tillämpas från den 1 januari 1982. Förslaget var av naturliga skäl inte helt genomarbetat, men det var ändå i sina huvuddrag så preciserat att medborgarna kunde bedöma de ekonomiska konsekvenserna av det. Av kända skäl, som Rolf Wirtén känner till bättre än jag, föll förslaget under bordet och ersattes med en vagt utformad s. k. principöverenskommelse som på viktiga punkter stod i klar strid med regeringsförslaget. Överenskommelsen förutsattes inom mycket vida ramar bli föremål för fortsatta överläggningar mellan berörda intressenter. Men så mycket kunde i varje fall utläsas av överenskommelsen att den i väsentliga hänseenden kunde komma att innebära betydande försämringar av de villkor på vilka enskilda medborgare – villaägare, företagare och andra skattebetalare – hade byggt upp sin ekonomi.

Från de överläggningar som därefter följde sipprade under sommaren och en stor del av hösten ut uppgifter av varjehanda slag. De blev av naturliga skäl föremål för en intensiv debatt i pressen, inte minst i liberala tidningar, och bland berörda intressegrupper, som för sin egen del därav drog slutsatser – självfallet ofta negativa i överkant, för så fungerar ju den mänskliga naturen. Dementier eller halva dementier från inblandade politikernas sida och från tjänstemän i departementet bidrog inte till att dämpa ryktesfloran och lugna allmänheten. Ovissheten ökade, och spekulationerna kring vad som komma skulle blev alltmer tillspetsade.

Jag skall ingalunda förneka, Rolf Wirtén, att det parti jag företräder kan ha bidragit till att öka farhågorna. Men vi skulle självfallet ha svikit vår uppgift, om vi hade låtit bli att kommentera de uppgifter som flitigt debatterades i massmedia och som f. ö. låg i linje med vad som befarats när överenskommelsen tillkom. I alla principiella hänseenden har ju överenskommelsen bekräftat vår kritik.

Klart är emellertid att den allmänna osäkerheten om vad som skulle komma i hög grad bidrog till den djupa oro som rådde på många håll i vårt samhälle under sommaren och hösten och som bl. a. drabbade villamarknaden och småhusfabrikanterna. Från alla håll uttrycktes därför förhoppningar om att ett fullständigt klarläggande på alla oklara punkter skulle lämnas, när principöverenskommelsens resultat väl offentliggjordes.

Ni kritiserar oss för långhalning, samtidigt som ni kritiserar oss för att det förslag vi har lagt fram är slarvigt, sade Rolf Wirtén för en stund sedan. Men

detta beror ju på den politiska bundenhet som uppkom i maj, när man läste sig, utan att precisera vad man läste sig för. Därav uppkom självfallet den här osäkerheten. Därav uppkom kraven på att man skulle raska på och åstadkomma klarhet. Alla väntade sig att när förslaget skulle läggas fram i höstas, så skulle det skapa klarhet. Men så blev ju ingalunda fallet – tvärtom. Även efter offentliggörandet kvarstår i avgörande hänseenden oro, osäkerhet och farhågor för vad som kan bli följderna. Rolf Wirtén medgav nyss att den sakliga informationen varit bristfällig och att underlag saknas för att bedöma de samhällsekonomiska följderna. Rolf Wirtén skakar på huvudet. Men Rolf Wirtén kan ju här senare tala om för mig vilka samhällsekonomiska bedömningar på sikt som ni gjort av det här förslaget.

Hushåll med exakt samma inkomster och samma räntor och andra utgifter kan komma att drabbas helt olika. För den kommunala ekonomin och för kommuninvånarnas skattebelastning kan följderna också bli allvarliga. Ingegerd Troedsson fick inget svar på sina frågor. – Vänta och se, var innebörden av Rolf Wirténs svar. Det är alldeles obestridligt att konsekvenserna för ett stort antal enskilda hushåll kommer att bli direkt stötande. Även om det skulle förhålla sig så – vilket som bekant inte är fallet – att förslaget i dess helhet skulle innebära en allmän skattesänkning och att majoriteten av hushåll och familjer skulle vinna stora fördelar av förslaget, vilket inte kommer att bli fallet, något som bekräftades av Rolf Wirtén för en stund sedan, kommer ändå ett stort antal hushåll att drabbas mer eller mindre hårt och få sin familjeekonomi mer eller mindre försämrad.

I vilken utsträckning detta blir fallet är emellertid alltjämt kringgärdat med osäkerhet. Detta beror inte bara på att många punkter fortfarande inte är klart redovisade utan också på ovissheten beträffande finansieringen och om inflationsutvecklingen, inte bara fram till år 1985 utan också i fråga om inflationssskyddet därefter.

Jag vill, herr talman, gärna uppehålla mig just vid osäkerheten i det här avscendet. Just därvidlag föreligger djupa meningsskiljaktigheter inte bara mellan de partier som är inblandade i överenskommelsen utan också – tydligen i varje fall – inom ett av de berörda partierna, nämligen Rolf Wirténs eget parti. Socialdemokraterna vill inte ha något inflationssskydd alls – det skall bort i varje fall år 1985. Inom folkpartiet, som hittills drivit den automatiska indexregleringen av skatteskalen som en huvudpunkt i sin skattepolitik alltsedan Bertil Ohlins dagar, finner vi nu klart delade meningar. Från ett håll försvaras den i överenskommelsen valda metoden som den bästa och mest rättvisa. Från ett annat håll betecknas den som en nödtvungen kompromiss, och man förklarar sig ämna återgå till den tidigare modellen med fullt indexskydd år 1985.

I folkpartiets nya partiprogram lär frågan om indexreglering av skatteskalorna ha glömts bort.

Vad är sanning, och vad kommer att ske?

På denna för kommande löneförhandlingar, för skattetryck och för marginalsattesatser och därmed för hela samhälls ekonomin avgörande punkt svävar alla i osäkerhet. Vad har Rolf Wirtén, Sveriges budgetminister,

att säga? I dag har Rolf Wirtén hittills viftat bort denna fråga som om den skulle vara rätt betydelslös.

Det har verkligen inte varit ägnat att minska osäkerheten att olika statsråd, som känt sig trängda av frågvisa journalister och oroade människor, gjort uttalanden om ytterligare utredningar eller lovat att klart påvisbara negativa konsekvenser skulle läggas till rätta genom ändringar eller tillägg i det ursprungliga förslaget. Dessutom har statsråd lämnat motsägelsefulla uppgifter eller i vart fall oklara uppgifter från fall till fall, tydligen beroende på vilken församling vederbörande statsråd har uppträtt inför och ställts till svars inför.

Nu skall ju det här förslaget remissbehandlas. Men överenskommelsen är ju formulerad på ett sådant sätt – eller har tillkommit på sådant sätt – att möjligheterna att ta intryck av vad remissinstanserna säger måste framstå som starkt begränsade. Det ökar ytterligare osäkerheten.

Att förslaget, när det så småningom tagit form, skall genomföras inom loppet av tre år och att det inte finns några garantier för att det efter ett val inte kan komma att ändras gör även det situationen ännu mer svåröverskådlig. Det finns ju redan nu i överenskommelsen vissa uttryckliga förbehåll för kommande förändringar.

Rättsstatens krav på att alla medborgare skall behandlas lika kommer inte heller att uppfyllas. En familj som för att bygga upp ett eget hem eller för att lösa andra ekonomiska problem har varit tvungen att ta lån med amorteringskyldighet och höga räntor kommer i ett relativt sett sämre läge när marginalskatterna sänks. Det är en självklar konsekvens av marginalskattensänkning som kanske inte alla har klart för sig.

Men om man *samtidigt* inför hårda begränsningar av vederbörandes rätt att göra avdrag drabbas den skuldbelastade dubbelt i förhållande till den som klarat sin ekonomi utan lån. Och det tycker jag är stötande.

Man kan tycka och tänka vad man vill om det s. k. avdragskineseriet, som i vissa fall fått inte önskvärda konsekvenser, stor ränteökänslighet och en del annat. Men långt mera stötande är ändå enligt min mening att den familj som inte har kunnat lösa sina ekonomiska problem utan lån och som genom avdragsmöjligheterna kunnat få sina räntekostnader sänkta till en rimligare nivå – det är vad det är fråga om – skall drabbas dubbelt negativt i förhållande till andra skattebetalare. Sådant står enligt min mening i strid med principen om allas likabehandling.

Än en gång: Rolf Wirtén skall inte glömma bort att trepartiregeringen uttryckligen förklarade att den inte ville binda sig för en sådan avdragsreform, men däremot ville utreda frågan, för att få klarlagt *om* och i så fall *hur* en sådan reform skulle kunna genomföras, självfallet – det sades också – med erforderliga garantier för rättssäkerhet och rättvisa. Det var detta som vi var beredda att göra – inte någonting annat, Rolf Wirtén.

Vad vi då talade om var dessutom en marginalskattereform, inte en allmän skattereform, omfattande även förändringar av fundamentala skatterättsliga principer om skatt efter bärkraft och om symmetri i skattesystemet. Det är

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

bl. a. brytningen med de två principerna som skapat de svåröverskådliga konsekvenser som jag här har berört.

Det är bara 40 000 av Sveriges skattebetalare som får det sämre, har det påståtts i debatten. Detta är – och det har Rolf Wirtén nyligen bekräftat – inte sant. I verkligheten får majoriteten det sämre, om man ser till helheten. Men alldeles oberoende av hur många som får det bra och hur många som får det dåligt, kan jag personligen inte godta en reform som genomförs på en minoritets bekostnad. Och jag reagerar mot det slags matematik som regeringen använt vid bedömningen av vad som är rättvist och orättvist. En orättvis åtgärd blir inte mindre orättvis därför att den drabbar bara ett begränsat antal människor. Och den blir inte mer rättvis därför att majoriteten vinner på den. I en rättsstat – jag upprepar det – förutsätts det att alla skall behandlas lika.

I debatten har det från regeringens sida gjorts gällande, att eftersom den s. k. reformen genomförs under tre år, får de enskilda människorna möjlighet att successivt anpassa sig och sin ekonomi efter de nya reglerna. Men alldeles oavsett att en sådan anpassning inte rimligen kan gälla i fråga om inflationsutvecklingen, gör argumentet faktiskt inte saken bättre. Redan under den tid som gått har en mängd hushåll åsamkats betydande förmögenhetsförluster. Det är bara bra, har det sagts ifrån departementets sida, att villapriserna sjunker, eftersom de har varit uppskrivade på en för hög nivå. Man är tydligen alldeles okänslig för de berörda människorna. Och möjligheterna att åstadkomma en anpassning som inte helt förändrar den enskilda familjens ekonomiska situation är faktiskt i regel starkt begränsade.

S. k. rika människor kan nog genomföra en anpassning utan alltför stora svårigheter. Men för människor som inte har andra tillgångar än det egna hemmet och som byggt upp sin ekonomi på långsiktig förräntning och amorteringar av lån, vilket utgjort en avgörande förutsättning för deras ekonomiska planering, blir situationen faktiskt inte nämnvärt lättare, om omställningen skall ske under tre år. Deras verkliga räntebelastning för lån med en löptid på 15–20 år, som det i regel är fråga om, kan i många fall mer än fördubblas och den säkerhet som de har för sina lån i det egna huset väsentligt sjunka i värde.

Jag skulle därför mot bakgrund av detta vilja fråga Rolf Wirtén, om han inte har förståelse för de aspekter som jag här har redovisat, om han inte delar min uppfattning att skatteomläggningar inte borde gå till på det här sättet, om inte myndigheterna i samband med ibland ofrånkomliga förändringar av de ekonomiska förutsättningarna för medborgarna bör genomföra sådana först efter noggranna, sakliga utredningar och med redovisning av fullständigt och noga genomarbetat material, och, till sist, om inte den principiella utgångspunkten för sådana utredningar bör vara att alla medborgare skall behandlas lika.

Kan Rolf Wirtén verkligen finna det rimligt att två familjer med exakt samma inkomst och samma försörjningsbörd, som bor i likadana hus i samma bostadsområde, skall behandlas skatterättsligt olika, därför att den

ene har ärvt sitt hus eller köpt det för ett antal år sedan, medan den andre ganska nyligen har köpt sitt hus, eller därför att den ene har fått sitt hus statsbelånat, medan den andre har tagit sitt lån på den öppna marknaden?

Herr talman! Budgetministern torde observera att jag här har förbigått de aspekter som kan sammanhänga med medborgarnas krav på att vallöften skall hållas – även sådana vallöften som har fått "en olycklig formulering".

Anf. 12 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Jag skulle speciellt vilja ta upp den principiella fråga Gösta Bohman reser om hur politiska beslut skall komma till. Jag finner det ganska intresseväckande att Gösta Bohman mer eller mindre ifrågasätter att man kan gå in i förhandlingar och göra vissa eftergifter för att nå ett viktigt resultat. I den här frågan har jag så många gånger i riksdagen upplevt att "moderata samlingspartister" säger att man i trepartiregeringen kom överens om att lägga fram ett förhandlingsförslag till socialdemokraterna. Det var sista skansen, längre än så kunde man inte gå. Så uttryckte sig t. o. m. den nye moderatledaren i TV nyligen – helt fantastiskt. Det minsta steg längre än de tre partierna kom överens om går de inte med på. Då tycker jag – om detta också är Gösta Bohmans uppfattning – att Gösta Bohman skulle ha varit karl för sin hatt och sagt: Jag går inte och förhandlar, för jag inser att jag inte kan få hem ett förhandlingsbud till sista kommatecknet. Skall man nå resultat med arbetet vid förhandlingsbordet är det nödvändigt att man också är på det klara med att den andra sidan har sina synpunkter. På något sätt måste sidorna mötas för att få en överenskommelse.

Jag vill gärna rikta frågan till Gösta Bohman: Var det ärligt menat från moderata samlingspartiets sida att försöka nå en överenskommelse med socialdemokraterna, eller var det bara ett skenspel? Ville man inte nå en överenskommelse på bred parlamentarisk bas? I så fall hade vi helt olika utgångspunkter när vi satte oss ned och resonerade med socialdemokraterna. Vi från centern och folkpartiet hävdade – och det tycker jag är det enda ärliga och självklara – att om man vill nå framgång i en mycket viktig skattereform får man försöka kompromissa sig fram till någon helhet som från båda sidor är acceptabel.

Nu säger Gösta Bohman, och det är också helt fantastiskt, att mittenpartierna bara har ställt upp på socialdemokraternas skattepolitik. Vad är det för nonsens? Här har socialdemokraterna i årtionden bekämpat sänkta marginalskatter. Så sent som hösten 1980 lade man fram förslag i denna riksdag om att höja marginalskatterna. Sedan började det hända saker, och vi sade i den dåvarande trepartiregeringen: Här finns det verkligen skäl att överväga om man inte rent av kan få en överenskommelse över partigränserna. Det var det vi ville testa. Vi gjorde det ärligt, och vi nådde framgång. Ingen kan säga annat än att det är något väsentligt som har inträffat, om 90 % av inkomsttagarna får en marginalskatt på högst 50 %. Och det gäller något som både Gösta Bohman och jag flera gånger har betecknat som ett huvudpro-

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

blem i den svenska ekonomin, som omöjliggör dynamik. Det måste löna sig att arbeta och spara i stället för att, som tendensen varit i slutet på 1970-talet och början på 1980-talet, låna sig till förmögenheter. Är det en rimlig ekonomi?

Gösta Bohman har ju själv, i det brev som jag citerade här tidigare, sagt att det var viktigt att få en samtidighet i marginalskattesänkningen och avdragsbegränsningen. Varför inte stå fast vid det?

Nu säger Gösta Bohman att skatteöverenskommelsen inte är ett helt färdigt förslag. Det är dock, låt mig påpeka det, i sina huvuddelar ett fullt klart förslag. Information om det har också givits på ett riktigt sätt. Det var f. ö. när Gösta Bohman påstod att vi givit fel information som jag skakade på huvudet, om jag får ta med den lilla parentesen. Jag hävdar att vi icke har gjort det. Det har varit en bred debatt kring förslaget, som i sina huvuddelar nu är klarlagt. Att det finns vissa delar av förslaget som vi skall fortsätta att utreda undantar inte själva grundstommen. Hela svenska folket vet vad den betyder och vad man har att inrätta sig efter i sin privatekonomi.

Det var ändå väldigt skönt att få det erkännandet från Gösta Bohman att moderata samlingspartiet har bidragit till skräckpropaganda. Han använde visserligen inte det ordet, men han medgav att man från hans partis sida har fört debatten efter de linjerna. Ingen kan gärna förneka att man från moderata samlingspartiets sida har överdimensionerat svagheter på ett sådant sätt att man fjärrar sig från verkligheten. När man, som Ingegerd Troedsson exempelvis har gjort i en tidningsartikel, talar om att det kommer att vara en miljon löntagare – om jag minns rätt – som inom kort når över gränsen för 50 % marginalskatt, har man gjort antaganden som inte håller. Ingegerd Troedsson har inte sagt detta i den här debatten men väl i tidningsdebatten.

Jag skall inte fördjupa mig mycket mer i detaljer. Huvudfrågan är ju om man inte i det politiska arbetet skall försöka eftersträva parlamentarisk enighet, om det finns sakliga förutsättningar för en sådan. Det är sådan enighet jag tycker att vi har nått. Vi har fått en marginalskattesänkning. Vi har klarat ett inflationsskydd som är tillfredsställande för åren 1982–1985. Vi har kvar lagen om inflationsskydd bortom 1985. Då får vi ta upp frågan om hur det skyddet skall vara det året och de följande inkomståren. Vi har fått en avdragsbegränsning i ett läge där man – det måste vi erkänna – fått en sjuk ekonomi, där avdragsvolymen vuxit på ett sådant sätt att avdragen närmar sig hela den statliga inkomstkattens volym.

Jag har här redogjort för resultatet av skatteöverenskommelsen som – det är jag övertygad om – är ett av huvudelementen i vår strävan att få fart på ekonomin under 1980-talet. Det arbetet förtjänar mer att hedras än att klandras.

Anf. 13 GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Jag hade faktiskt väntat mig att få ett ja som svar på mina frågor. Det fick jag inte. Däremot fick jag indirekt det klara beskedet att en

uppgörelse är viktigare än rättssäkerhet, skatteprinciper och rättvisa. Jag tycker att det är allvarligt.

Är det inte, sade Rolf Wirtén, viktigast att göra eftergifter, om man får ett resultat? Nej, helt avgörande är *vilket* resultat man får – inte ett resultat som innebär att man frångår sina uttalanden och sviker gjorda utfästelser.

Menade ni allvar i era förhandlingar? frågade Rolf Wirtén. Visst menade vi allvar i förhandlingarna. Men glöm inte bort att förhandlingarna hade föregåtts av mycket långtgående överläggningar inom regeringen, där vi hade kompromissat oss fram till vissa underlag för förhandlingarna! Det leder självfallet till att möjligheterna att *därutöver* kompromissa i huvudförhandlingen, så att säga, är starkt begränsade. I varje fall förutsätter kompromisser i det fallet att man *först* talar med sina partner. Ni gjorde upp vid sittande bord bakom ryggen på oss, Rolf Wirtén, och det är det mest allvarliga i den här situationen.

Skillnaden mellan Rolf Wirtén och mig, mellan centern och folkpartiet å ena sidan och moderaterna å andra sidan, är att det för Rolf Wirtén och hans vänner är viktigast att få en överenskommelse med sossarna – vad den än innehåller, tydligen – medan det för oss är viktigast att överenskommelsen får ett sakligt riktigt innehåll. Socialdemokraterna "sänkte" ju skatter under större delen av 1970-talet, Rolf Wirtén. Följden blev att det hela tiden blev ökade marginalskatter, därför att de inte hade någon indexreglering av skatteskalorna. En sådan indexreglering var ett av de viktigaste målen för den borgerliga politiken, och den genomfördes trots socialdemokraternas motstånd. Då var det aldrig fråga om några förhandlingar. Vi genomförde detta i riksdagen. Det viktigaste är under alla förhållanden att resultatet blir godtagbart, och det är den frågan som vi diskuterar. När jag nu gör medgivandet, Rolf Wirtén, att också vi deltog i debatten när den fördes som värst i höstas, då säger Rolf Wirtén att det är att bedriva "skräckpropaganda". Men det var Rolf Wirténs *egna siffror* som vi baserade debatten på. Om jag öppet och ärligt medger att moderaterna deltog i den debatten, skall man inte behöva bli beskylld för att bedriva skräckpropaganda. Det är inte hederligt.

Det finns anledning att se tillbaka på det förflutna när man diskuterar de här frågorna och på vad vi har gjort i trepartiregeringen. Jag satt som ekonomiminister och fick bära hundhuvudet för det mesta. Tyvärr fick jag inte igenom allt jag ville – annars hade det varit bättre ställt med Sveriges ekonomi. Men det var ofta mycket impopulära åtgärder som vi fick genomföra. Vi fattade beslut om dessa gång efter gång här i riksdagen med en rösts majoritet, därför att vi ansåg dem vara viktigare för landet och för framtiden än uppnåendet av en enighet som skulle kunna leda till att resultatet blev sämre. Varför skulle detta inte gälla också i denna centrala fråga – som inte minst folkpartiet och moderaterna hade drivit så länge – som gäller marginalskattesänkningen? Varför skulle man plötsligt då anse att det var viktigare att nå en överenskommelse med socialdemokraterna än att hålla ihop trepartiregeringen? Det är det som är så egendomligt.

Jag skall be att få citera vad centern och folkpartiet skrev när de kritiserade

Gunnar Strängs skattereform i början av 1970-talet. Vad ni skrev då är ungefär detsamma som vi säger i dag. Men när ni skrev det tyckte ni att det var alldeles riktigt och bra och fint på alla sätt. När vi säger samma sak eller något motsvarande kallas det emellertid för skräckpropaganda. Ni skrev alltså med anledning av Gunnar Strängs reform bl. a. följande:

”Regeringen har föreslagit att skattesänkningarna skall betalas med ökade skatter. Detta försämrar ekonomin för stora grupper. Att föreslå lättnader på ett område och ta igen detta genom ökade pålagor på andra områden kan vi inte acceptera.” – Det var då det. ”Höjd löneskatt försvårar sysselsättningen, höjer kostnadsläget, skapar krav på kompensation och är allmänt prisuppdrivande. Inkomstökningar som enbart utgör kompensation för prisökningar får inte slå igenom i ökat skatteuttag.” – Det var då det. ”Effekterna på sikt av skattejusteringen har inte belysts tillräckligt tydligt. Man bör inte studera effekterna endast ett år. En rad olika förutsättningar måste vara kända för att en realistisk bild över den enskildes eller en familjs ekonomi skall kunna tecknas. Allt pekar på att de plus effekter som först kan uppstå för flertalet förbyts i underskott.”

Var också de här kristallklara uttalandena följden av några slags ”olyckliga formuleringar”, eller menade ni vad ni sade den gången? Jag tycker att det skall vara någon ordning i ordredan.

Vad som *före* ett val anses vara en lyckad formulering kan ju inte rimligen *efter* ett val få rubriceras som en olycklig formulering. Det borde Rolf Wirtén och jag kunna vara överens om. I ärlighetens och anständighetens namn i varje fall.

Anf. 14 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Detta med lika behandling är något som Gösta Bohman tillmäter stor betydelse ur rättssäkerhetssynpunkt. Det håller jag gärna med om. Den skall vi naturligtvis värna om.

Men om vi ser på hur dagens skattesystem ser ut och hur det utnyttjas, finner vi onekligen många inslag som visar att vi inte har den lika behandling som både Gösta Bohman och jag ur strikt principiella utgångspunkter skulle kunna önska oss. Det är helt klart att vi med den nuvarande möjligheten att utnyttja avdragsrätten fått effekter som för de vanliga inkomsttagarna framstår som orättfärdiga. En 200 000-kronorsinkomsttagare kan, genom att göra ett avdrag på ca 100 000 kr., få en skatt på 43 000 kr. medan den som inte kan göra ett sådant avdrag får en skatt på 123 000 kr. Där ser vi vilket språng det finns mellan olika konsumtionsmöjligheter för inkomsttagare med resp. utan underskottsavdrag.

Dessa möjligheter har naturligtvis inte en inkomsttagare i de lägre skikten. Det är Gösta Bohman och jag helt överens om. Man kan naturligtvis göra avdrag också i de lägre inkomstskikten, men de får aldrig så här stora effekter på den privata ekonomin. Att effekterna av avdragsrätten har skenat i väg på detta vis har både Gösta Bohman och jag sagt oss inte kunna acceptera. Vi måste göra någonting åt det förhållandet.

Därför vill jag gärna fråga: Hur länge menar Gösta Bohman att det skall dröja innan vi kan göra någonting åt denna fråga?

När vi lade fram vårt marginalskatteförslag tillsammans med moderata samlingspartiet avsåg det förslaget år 1982. Då sade jag, och många andra center- och folkpartistatsråd, att med en så kort tid som då återstod skulle det vara omöjligt att få fram ett någorlunda genomarbetat förslag. Det är naturligtvis ett skäl, Gösta Bohman, till att vi gick med på att vänta ytterligare ett år innan marginalskattereformen sattes i sjön. Vi fick därmed ett års tid att utarbeta förslagen. Det har vi gjort i arbetsgruppen. Nu har vi en grundstomme till förslag om hur avdragsrätten kan begränsas klar.

Vi har alltså inte bytt fot när det gäller att ställa krav på rättssäkerheten. Får jag fråga Gösta Bohman: I vilka avseenden ifrågasätter eller omöjliggör våra förslag rättssäkerheten i Sverige? Det är en fantastisk beskyllning som Gösta Bohman för fram. I vilken del har vi med denna avdragsreform undergrävt rättssäkerheten i Sverige?

Att man ändrar villkoren på sikt är klart. Det gäller alla politiska beslut som har något inflytande på privatekonomin. Det måste vara politikernas rättighet att ändra förutsättningarna på olika områden, bara det sker på ett sådant sätt att människorna har möjlighet att anpassa sig till dem. Har man då givit människorna tillräcklig tidsrymd för en sådan anpassning, så har också de ändrade förutsättningarna genomförts på ett riktigt sätt.

Gösta Bohman beskyller mig för att skapa rättsosäkerhet, men rättsosäkerhet skulle naturligtvis ha blivit följderna av den modell som Gösta Bohman möjligen kunde ansett vara bättre – om han ville göra en begränsning i avdragsrätten. Dessa förändringar på olika marknader hade inträffat även då. Och kom ihåg, Gösta Bohman, att vad som framför allt har påverkat kapitalmarknaden är inte avdragsbegränsningen utan marginalskattesänkningen, och den vill Gösta Bohman ha. Så inte heller efter den argumentationslinjen håller påståendet att vi skulle ha stort rättssäkerheten i Sverige.

Det var ytterligare en allvarlig beskyllning i Gösta Bohmans inlägg – att centern eller folkpartiet, vilket det nu var, skulle ha gått bakom ryggen på moderata samlingspartiet. Var vänlig precisera det, Gösta Bohman! Här har verkligen ingen gått bakom ryggen på någon. Jag vill meddela kammaran att den förste som jag talade med innan Kjell-Olof Feldt och jag började förhandla var Gösta Bohman. Jag talade med honom innan jag talade med de andra två partiledarna. Gösta Bohman fick exakt samma information som de andra partiledarna om förhandlingen. Gösta Bohman satt med vid förhandlingsbordet vid alla förhandlingstillfällena och kunde säga vad han tyckte och tänkte. Hans påstående att vi skulle ha gått bakom ryggen på honom är verkligen upprörande. Jag kan inte förstå hur han kan komma med en sådan beskyllning.

Moderata samlingspartiets förslag om exempelvis hur man vill dra in bostadssubventionerna har mer långtgående effekter än de marginalskattesänkningar och avdragsbegränsningar som vi från centern och folkpartiet har föreslagit. Att förändra privatpersoners ekonomi så dramatiskt som Gösta

Bohmans parti föreslår i sin partimotion i höst är mycket mer långtgående än hela det förslag som vi har gjort upp med socialdemokraterna om.

När Gösta Bohman talar om att barnfamiljer i ett stort antal villor i Sverige drabbas hårt av våra förslag är det inte sant. Gösta Bohman vet att det för ett mycket ringa antal villaägare blir någon mer påtaglig effekt av den här överenskommelsen. En vanlig statsbelånad villa kommer inte att beröras av avdragsbegränsningen. Det är enbart marginalskattesänkningen, som Gösta Bohman själv står bakom, som kan påverka de familjernas ekonomi. Inte avdragsbegränsningen.

Anf. 15 GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Ingen har påstått att vi har bra skattelagar och ett bra skattesystem, och människor som är skickliga kan naturligtvis anpassa sig efter dem. Men de har faktiskt den rätten. Har vi stiftat lagar som är bristfälliga, har människor rätt och skyldighet att leva efter de lagarna så länge de gäller. Men det är vår sak att ändra dem. Man skall inte klandra den enskilde. Och jag tycker det är litet rått av Rolf Wirtén att säga att människor "tar på sig ett underskottsavdrag" för att få en förbättrad ekonomi. Rolf Wirtén bidrar därmed till att sprida den felaktiga föreställningen att människor som har underskottsavdrag inte har motsvarande utgifter. Dessutom får de skatta för sina ränteinkomster. Vad ni gör nu är att ni bryter sönder symmetrin i skattesystemet för de människor som blir direkt berörda.

Om detta skall vara ett försvar för åtgärden att begränsa avdragsrätten, varför gick ni då inte ut i valrörelsen och talade om för folk vad ni tänkte i den här frågan? Ni utfärdade i stället ett fribrev och sade att avdragen skulle bevaras i sin helhet. Varför sade ni inte i stället att detta med avdragen är fel, det är stötande, det skall bort? Det sade ni inte. Nu efteråt har ni sagt det.

Varför har ni inte fullföljt den utredning som fick i uppdrag att undersöka underskottsavdragen? Såvitt jag vet har den utredningen inte sammanträtt på mycket länge, och i varje fall drivs inte arbetet i den här frågan så som det borde ha drivits. I stället har ni gjort en rent politisk utredning. Fullfölj i stället utredningsarbetet i den kommittén, så kanske det visar sig att den s. k. Kleppemodellen är en omöjlig modell som står i strid med hela det svenska skattesystemet.

När jag talar om rättsosäkerhet menar jag att man inte skall ha skattelagar som på ett orättvist sätt drabbar människor som har anpassat sig efter tidigare lagar. Jag har belyst i mitt tidigare anförande att er ändring kommer att innebära att människor i exakt samma inkomstförhållanden kommer att drabbas helt olika av den reform ni vill genomföra. Detta står i strid med de rättssäkerhetsprinciper enligt vilka en rättsstat skall arbeta. Det skall inte vara så att om man genomför en ändring skall den ske på bekostnad av andra.

Rolf Wirtén hade en debatt vid Sparbanksföreningens konferens "Vårt ekonomiska läge" i mars, bara en månad innan uppgörelsen träffades. Där

sade Rolf Wirtén att det måste vara genomtänkta förslag, så att man inte slår blint mot människor som varken du – sade han till vederbörande motpart – ”eller jag vill skall drabbas. Hur blir det exempelvis med de många villaägare som har ett bygge i gång eller just har flyttat in i en villa? De har byggt upp hela sin ekonomi på avdragsrätten, i varje fall i ett inledningsskede. Innan man tar till några drastiska åtgärder måste förhållandena genomlysas på ett ordentligt sätt. Det är det regeringen vill göra.” Och det är därför vi vill utreda frågan.

Ni träffade uppgårelsen *innan* den utredningen var gjord.

Hur lång tid menar Rolf Wirtén att ett enskilt hushåll, en enskild vanlig tjänstemannafamilj som bor i villa utanför Stockholm, skall ha på sig för att lägga om de lån på 10, 15 eller 20 år som vederbörande har tagit, för att kunna anpassa sin ekonomi på ett rimligt sätt till de nya bestämmelserna?

De får anpassa sig, sade Rolf Wirtén. Menar Rolf Wirtén då att de skall flytta, eller vad menar han? Hur skall de bära sig åt för att klara sin ekonomi? Konsekvensen måste ju bli att de skall flytta.

Vi resonerar nu inte om marginalskatteomläggningen som sådan. Att en sådan skall ske vet Rolf Wirtén att vi står helt bakom. Det är alla de bihang som har hängts på marginalskattesänkningen och som gör att den i stor utsträckning kommer att bli illusorisk som vi vänder oss emot.

Rolf Wirtén reagerade mot mitt påstående att ni gick bakom ryggen på moderaterna när ni träffade uppgårelsen. Jag vidhåller det påståendet – det skall in i kammarens protokoll.

Vi hade fullt klara premisser för våra överläggningar med socialdemokraterna under den sammanträdesdag då det hela utspelades snabbt. Vi hade fått ta del av Rolf Wirténs egen inledning till den överläggningen.

Vid sittande bord fick vi sedan klart för oss att centern och folkpartiet var beredda att göra upp med socialdemokraterna på *helt andra villkor* än dem vi i regeringen hade varit överens om tidigare. Jag varnade Rolf Wirtén vid det samtal han själv åberopar: ”Träffar du en uppgårelse i natt av denna innebörd, så blir konsekvensen att vi inte kan vara kvar i regeringen.” Det kommer Rolf Wirtén inte att kunna bestrida, så pass rakryggad är han.

Vi gick alltså till överläggningarna på helt andra premisser än dem som överläggningarna plötsligt vid bordet slutade med.

Anf. 16 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! Får jag till det senaste bara säga att om det var det här som Gösta Bohman menade med att gå bakom ryggen, då tycker jag att vi nu och för alltid kan dementera alla påståenden om att så skulle ha skett.

Det är riktigt att när jag inför förhandlingarna med Kjell-Olof Feldt som första partiledare träffade Gösta Bohman, sade han: Om det är så att ni fullföljer de här nu antydda överenskommelserna, då är det risk för trepartiregeringen. Då sade jag till Gösta Bohman att jag visst hade uppfattat att det var moderata samlingspartiets uppfattning att det förhöll sig så. Men det var inte centerpartiets och folkpartiets uppfattning. De menade att man

inte kunde spräcka förhandlingarna på att tappa ett år i tempo, på att inte kunna börja med marginalskattereformen 1982.

Gösta Bohman vet också att de två andra partiledarna ville att jag skulle fullfölja förhandlingarna *på denna premiss* – den som var klar för både Gösta Bohman, Thorbjörn Fälldin, Ola Ullsten och mig när vi skildes åt vid förhandlingsbordet. Socialdemokraterna sade mycket bestämt ifrån: Får vi icke en samtidighet mellan marginalskattereformen och avdragsreformen med början 1983, då kan vi inte fortsätta dessa förhandlingar. Jag tycker att de tre partiledarna i så fall skulle ha sagt att något förhandlingsuppdrag till Rolf Wirtén kan det aldrig bli tal om, för då är man inte med från moderata samlingspartiets sida. Men jag fick förhandlingsuppdraget från de tre partiledarna, och jag fullföljde det på det sätt som jag tyckte var riktigt och som också de två andra partiledarna menade var riktigt.

Sedan drog moderata samlingspartiet den här slutsatsen, och man kunde inte vara med om det. Det är ju riktigt. Men det måste stå enbart för moderata samlingspartiet. Vi kan inte förhindra att man har den åsikten. Det är väl helt O.K. Men att tala om att man går bakom ryggen är verkligen något helt annat än denna sakredovisning av hur det gick till.

Jag tycker att Gösta Bohman och jag alltid har haft raka linjer mellan oss när vi har talats vid och inte försökt att lura varandra. När det gäller själva skeendet tycker jag inte heller att vi har haft olikartad beskrivning att ge. Men varför skall man då tala om att gå bakom ryggen? Jag begriper inte det uttryckssättet.

Får jag bara, herr talman, göra ett litet tillägg.

Gösta Bohman återoppar debatten mellan Kjell-Olof Feldt och mig på Sparbanksföreningens konferens, den som brukar gå under benämningen Vårt ekonomiska läge. Det var i det läge då vi fortfarande från trepartiregeringens sida ansåg att man skulle försöka få i gång marginalskattesänkningen så tidigt som möjligt, alltså 1982. Och jag fick då medhåll av Kjell-Olof Feldt att man verkligen skulle behöva göra något åt marginalskatterna – man skulle sänka dem. Jag hade också klart för mig att han ställde kravet att en avdragsbegränsning skulle behöva göras. I det skedet tyckte jag att det inte var nödvändigt att man hade en samtidighet, utan man kunde starta med marginalskattesänkningen redan 1982 och fullfölja den med avdragsbegränsning 1983 eller senare. Det var den ståndpunkt som jag redovisade i den nämnda debatten.

Varför jag inte kunde fullfölja den linjen har jag alldeles nyss förklarat i en replik till Gösta Bohman. Det ställdes ett krav på samtidighet när det gällde 1983, och jag fick ge vika i fråga om sänkt marginalskatt för 1982. Den tempoförlusten har vi gjort från centern och folkpartiet, och vi har aldrig stuckit under stol med att så är fallet. Det har varit en hederlig redovisning av det. Detta är förklaringen till att jag tycker att man inte behövde ha samtidighet i första skedet. I förhandlingen fick vi ge efter när det gällde tidsaspekten – det är riktigt.

Sedan frågade Gösta Bohman varför inte underskottavdragsutredningen har arbetat så intensivt under senare tid. Ja, det är väl också, herr talman,

högst begripligt att har man en arbetsgrupp som sitter och arbetar för fullt mellan de här tre partierna, socialdemokraterna, folkpartiet och centern, med frågor som just berör utredningens arbetsområde, så vilar ordföranden ett tag tills han får veta under vilka premisser han skall fortsätta sitt arbete. Det har han nu fått veta. Jag hoppas att utredningen skall sätta fart och jobba för fullt, för den har ett par viktiga bitar, bl. a. nyctableringen, som jag menar att vi måste få fram förslag om, och det ganska kvickt. Men förklaringen är ju helt naturligt att man måste avvakta arbetsgruppens slutprodukt, innan man kunde sätta i gång sitt arbete igen.

Anf. 17 GÖSTA BOHMAN (m):

Herr talman! Jag har en känsla av att debatten om det historiska händelseförloppet är så pass ventilerad tidigare att vi inte behöver ägna så mycket tid åt detta. Det räcker med att konstatera att de mycket klara premisser för överläggningarna med socialdemokraterna som vi hade varit överens om i trepartiregeringen bröts vid sittande bord – jag har inte anklagat Rolf Wirtén personligen för detta, observera det – när man fick klart för sig att man nu var inne på helt andra vägar.

Jag har inte *påstått* att man hade haft kontakt med socialdemokraterna under hand. Jag *tror* att man har haft det, men jag vill inte påstå det. Den saken är utagerad. Men vi moderater kunde inte vara med om att till förmån för – jag upprepar det – socialdemokratisk skattepolitik överge det vi varit helt överens om i trepartiregeringen.

Men vad som nu är intressant är att få klart för sig följande: När man nu på grund av den här överenskommelsen stoppar – jag använder det ordet litet tillspetsat – den sittande utredningen om underskottsavdragen, vad kommer då att hända? Kommer den utredningen, som har fått i uppdrag att särskilt se om den här saken, att göra gällande att den nu inför fullbordat faktum inte kommer att granska den frågan? Denna utredning är ju en saklig utredning, där även vi är med, och vi har allt intresse av att få det här belyst. Eller skall den här biten nu *sopas under bordet*? Det lät så på Rolf Wirtén. Jag tycker, med hänsyn till att man från den gamla trepartiregeringens sida så bestämt har avvisat Kleppemodellen, att det vore intressant att få den ordentligt belyst.

Men den fråga som jag ville diskutera med Rolf Wirtén har lyst med sin frånvaro. Det gällde den allmänna osäkerheten, ovetandet om vad som egentligen kommer att hända. När jag läser det gula, eller orangefärgade, skattebetänkandet och i det kan konstatera att de tre partiernas skatteutredare själva har fastslagit att en mängd osäkerheter kvarstår, att de själva säger ifrån att deras avdragsmodell inte är bra – den är behäftad med många svagheter, och man skulle kunna tänka sig andra saker – då frågar jag: Hur är det i dag med den säkerhet som egnahemsägare, som företagare, som den svenska samhällsekonomin över huvud taget behöver för att ta itu med alla de ekonomiska problem som ligger framför oss? Den osäkerheten kvarstår ju fortfarande. Ja, skaka inte på huvudet! Jag förmodar att Rolf Wirtén har läst

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

sitt eget betänkande. Och har Rolf Wirtén läst det, så nicka i stället! Det skulle vara mera klädsamt.

Jag skall emellertid inte förlänga denna debatt. Den har varit lång nog, herr talman.

Anf. 18 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Underskottsavdragen har kommit in i bilden på nytt, och jag skulle något vilja klarlägga bakgrunden till underskottsavdragskommitténs arbete.

En enhällig riksdag gav regeringen i uppdrag att utreda de "otillbörliga" underskottsavdragen. Dåvarande budgetministern Ingemar Mundebo sade att det var ett av de svåraste uppdrag någon utredning hade fått. I direktiven till utredningen, som skrevs i fullt samförstånd mellan de tre borgerliga partierna, slogs det fast att man inte fick begränsa villaägarnas avdragsrätt. Inte heller fick sådana avdragsbegränsningar genomföras som skulle försvåra nyföretagandet – nystartandet av företag.

Efter den underbara natten är situationen som bekant en helt annan, i och med att man har anammat den Kleppemodell som helt har förkastats i sitt upphovsland Norge och som också har förkastats i Danmark. Det finns avdragsbegränsningar i en lång rad länder, men de är alla inriktade på att begränsa konsumtionen, inte – som Kleppemodellen och det skatteförslag som nu har lagts fram – produktiva investeringar.

Självfallet har den här utredningen inte kunnat göra någonting efter skatteuppgörelsen, eftersom man sedan dess har arbetat utifrån helt andra riktlinjer i kanslihuset. Arbetet med de otillbörliga underskottsavdragen har därför nödgats vila under hela sommaren. Nu skall vi få ett första sammanträde igen, där vi skall informeras om vårt fortsatta arbete. Ändå var utgångspunkten för det här arbetet att man visste alldeles för litet om i vilken utsträckning det fanns otillbörliga underskottsavdrag – i vilken utsträckning avdragsrätten verkligen användes felaktigt.

Sedan sade Rolf Wirtén att jag hade sagt i någon artikel att en miljon löntagare skulle drabbas av avdragsbegränsningar. Vad jag sade var att om inflationen de kommande åren, fram till 1985, blir 10 %, så kommer den magiska brytpunkten, 102 400 kr., att vara nere vid 90 000 kr. i dagens penningvärde. I dag är det mer än en miljon människor som har 90 000 kr. eller mer i beskattningsbar inkomst. Kommer det år 1985 att vara betydligt färre människor som kommer att ha 90 000 kr. i dagens penningvärde eller mer, tyder det ju på att hela den här skattereformen har lett till en anmärkningsvärd reallönesänkning för dem som är i aktiv ålder.

Till sist, herr talman, vill jag sammanfatta den här debatten:

1. Den tab. 9 som har åberopats i hela skattedebatten säger uppenbarligen ingenting, eftersom det vore orimligt att tänka sig att lönerna skulle stiga med 5,5 % per år, att inflationen skulle begränsas till 5,5 % och att de höjda löneskatterna alltså skulle läggas ovanpå dessa löneökningar utan att på något vis påverka inflationen. Likaså förutsätter tabellerna att kommunal-skatterna inte skulle stiga med ett enda öre. Jag tycker det vore bra om

ekonomi- och budgetministern kunde informera sina egna samt centerpartiets och socialdemokraternas skattedebattörer om att det förhåller sig på det här viset.

2. Vi har också fått klarlagt att kommunerna inte har några som helst garantier för att de kommer att få kompensation för det minskade skatteunderlag som blir följd, om de höjda löneskatterna avräknas, eller för de ökade kostnader de får vidkännas, om löneskatterna inte avräknas, utan läggs på lönerna. De kommer uppenbarligen inte att ha den garantin ens om de skulle kunna begränsa sin tillväxt på det sätt som riksdagen har beslutat. Detta kommer naturligtvis att leda till betydande kommunalskattehöjningar för den enskilde.

3. Slutligen har jag inte fått några som helst svar från budgetministern på min fråga, om budgetministern delar min uppfattning att promsen är en mycket farlig skatt.

Budgetministern har däremot – med rätta – varit oroad över utvecklingen av underskottsavdragen. Det, menar jag, måste leda till att man med alla medel motsätter sig en proms, som drabbar företagens räntekostnader, oavsett om företagen kan bära dem eller inte. En proms skulle i en sådan situation särskilt hårt slå mot de nystartade företagen och de jordbrukare som redan förut drabbats av alltför höga räntesatser.

Jag hoppas alltså att budgetministern med alla medel kommer att förhindra införandet av en proms.

Anf. 19 Ekonomi- och budgetministern ROLF WIRTÉN:

Herr talman! När det gäller frågan hur vi skall finansiera den här skattereformen har jag tidigare i ett par omgångar sagt att vi återkommer till detta i samband med redovisningen av propositionen. Jag tänker inte ge mig in i de frågorna nu, eftersom remissomgången pågår. Det är väl rimligt att man låter den bli slutförd innan man tar ställning till just finansieringsdelen.

När Ingegerd Troedsson här tar sina exempel på hur skattereformen kommer att slå på det stora löntagarkollektivet och oroar sig för att kanske en miljon människor inte kan få nytta av vad vi har utlovat, är det kanske – såvitt vi kan förstå i varje fall – med antagandet, att vi får lönerörelser som är så stora som 15 % per år. Men jag tror att Ingegerd Troedsson och vi är helt överens om att sådana bruttolönehöjningar skulle vara utomordentligt olyckliga för svensk ekonomi. Jag tror alltså inte att det kommer att bli en sådan utveckling; vi kommer helt enkelt inte att kunna klara det. Arbetsmarknadens parter kommer också att inse detta, så vi får nog en lugnare lönerörelse. Får vi det *inte*, då är det illa för Sverige!

Får jag sedan bara helt kort säga någonting om underskottsavdragsutredningen. Både Gösta Bohman och Ingegerd Troedsson har tagit upp den och sagt att den inte håller arbetstakten. Ingegerd Troedsson gjorde där den kompletteringen att utredningen inte fick gå in på villaavdragen. Nej, utredningen fick inte det enligt direktiven, eftersom frågan om villaavdragen

Nr 39

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

Måndagen den
30 november 1981

*Om förslaget till
skattereform,
m. m.*

lagts på andra utredningar. Då är det väl inte så konstigt att man har gjort en sådan begränsning.

Allra sist: Ingegerd Troedsson säger att man inte kan ställa upp bakom Kleppemodellen. Ja, nu är väl det här inte någon renodlad Kleppemodell, men den innehåller i grunden precis de idéer som trepartiregeringen angav i den bilaga som också moderata samlingspartiet var med om att leverera till socialdemokraterna som ett förhandlingsunderlag. Det står ju där – jag har citerat det förut – att man skulle se på möjligheterna att genomföra en förturslösning "med den inriktning som angivits" i den angivna bilagan. Och vad är det annat än att just försöka finna en modell som liknar Kleppemodellen, vilken nu Ingegerd Troedsson säger är alldeles omöjlig?

Anf. 20 Förste vice talmannen INGEGERD TROEDSSON (m):

Herr talman! Jag skall inte förlänga debatten. Jag vill bara säga att det var en utomordentligt intressant upplysning jag fick. Redan när man skrev direktiven till underskottsavdragskommittén 1979 eller möjligen i början av 1980 skulle man således ha varit inriktad på att begränsa villaavdragen men lägga den frågan i andra utredningar.

Man skulle alltså så kort tid efter utfärdandet av fribrevet till villaägarna ha varit inriktad på detta. Det var för mig en utomordentligt förvånande upplysning.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Föredrogs och hänvisades
Motionerna
1981/82:136 till justitieutskottet
1981/82:137 till skatteutskottet

5 § Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 1981/82:11 och 14
Skatteutskottets betänkanden 1981/82:9, 16 och 17
Justitieutskottets betänkanden 1981/82:13–15
Lagutskottets betänkanden 1981/82:8 och 12
Försvarsutskottets betänkande 1981/82:11
Socialförsäkringsutskottets betänkande 1981/82:4
Socialutskottets betänkanden 1981/82:11 och 12
Kulturutskottets betänkande 1981/82:11
Utbildningsutskottets betänkande 1981/82:3
Trafikutskottets betänkande 1981/82:6
Jordbruksutskottets betänkande 1981/82:10
Näringsutskottets betänkanden 1981/82:8 och 9
Civilutskottets betänkande 1981/82:4

6 § Kammaren åtskildes kl. 13.27.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

Nr 39

Måndagen den
30 november 1981

/Solveig Gemert